

An aerial photograph of a large lake in Tervo, Finland. The water is dark blue and reflects the sky, which is filled with soft, white clouds. A bridge spans across the lake in the distance. In the foreground, a paved road runs along the right side of the lake, lined with lush green trees. A small pier extends into the water from the shore. The overall scene is peaceful and scenic.

LAAJA HYVINVOINTIKERTOMUS

2021-2025

Tervon kunta

Toimiva Tervo

Sisällys

OSA I VÄESTÖN HYVINVOINNIN KEHITYS VALTUUSTOKAUDELLA 2017 - 2021.....	2
Hyvinvointikertomus ja -suunnitelma.....	2
1 Indikaattorien ja muun tiedon osoittama hyvinvointi.....	3
1.1. Talous ja elinvoima.....	3
1.2. Lapset, varhaisnuoret, nuoret ja lapsiperheet.....	7
1.3. Työikäiset.....	11
1.4. Ikäihmiset.....	13
1.5. Kaikki väestöryhmät.....	15
2 TERVEYDENEDISTÄMISAKTIIVISUUS.....	19
2.1. TEA Kuntajohto 2021.....	19
2.2. TEA Perusopetus 2021.....	20
2.3. TEA Liikunta 2020.....	21
2.4. TEA Perusterveydenhuolto 2020.....	22
2.5. TEA Kulttuuri 2021.....	23
3. HYTE-kerroin.....	24
4. Edellisen valtuustokauden painopisteiden, tavoitteiden ja toimenpiteiden arviointi.....	27
4.1. Lapset ja nuoret.....	27
4.2. Työikäiset.....	29
4.3. Ikääntyneet.....	30
4.4. Ympäristö ja asuminen.....	31
4.5. Osallisuussuunnitelma.....	31
4.6. Järjestösuunnitelma.....	33
5. Johtopäätökset ja toimenpide-ehdotukset.....	34
OSA II HYVINVOINTISUUNNITELMA VALTUUSTOKAUDELLE 2021 - 2025.....	40
6. Kuntastrategian painopisteet ja linjaukset.....	40
7. Hyvinvointisuunnitelma 2021-2025.....	42
OSA III VALTUUSTOKÄSITTELY.....	45
8. Suunnitelman laatijat.....	45
9. Suunnitelman hyväksyminen.....	45

OSA I VÄESTÖN HYVINVOINNIN KEHITYS VALTUUSTO- KAUDELLA 2017 - 2021

Hyvinvointikertomus ja -suunnitelma

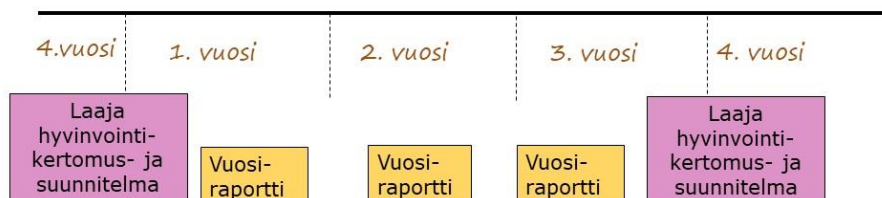
Kuntalain perusteella hyvinvoinnin edistäminen on kunnan perustehtävä. Terveystieteiden tutkimuskeskus (30.12.2010/1326 § 12) velvoittaa kuntia raportoimaan valtuustolle vuosittain kuntalaisten terveyden ja hyvinvoinnin tilasta sekä toteutetuista toimenpiteistä. Kerran valtuustokaudessa kunnan tulee tarkastella asukkaiden hyvinvointia ja terveyttä ja siihen vaikuttavia tekijöitä laajassa hyvinvointikertomuksessa, jonka pohjalta tehdään hyvinvointisuunnitelma. HYTE -työssä kuntien tukena toimivat alueelliset HYTE -tiimit sekä sairaanhoitopiirit. Niiden tehtävänä on tukea kuntia ja tarjota niille asiantuntemusta HYTE -työn tueksi sekä huolehtia alueellisen HYTE -työn raportoinnista ja kehittämisestä.

Kunnan HYTE -työn tavoitteena on kaventaa asukkaidensa hyvinvointi- ja terveyseroja sekä ehkäistä sairauksia, tapaturmia ja syrjäytymistä. HYTE -työn tavoitteena on myös lisätä kuntalaisten koettua hyvinvointia, terveyttä ja toimintakykyä sekä vahvistaa mielen hyvinvointia sekä osallisuutta. HYTE -työllä vaikutetaan kuntatalouteen ennakoivasti ennaltaehkäisemällä hyvinvoinnin ja terveyden ongelmia ja näin pienentäen hoitamisesta aiheutuvia kustannuksia.

Tämä laaja hyvinvointikertomus ja -suunnitelma on laadittu vuosille 2021-2025. Jotta tiedetään mitkä asiat ovat Tervossa hyvin ja missä asioissa kunnassa on kehitettävää, Tervon kuntaa vertailaan koko maan ja Pohjois-Savon tilanteen lisäksi samantyyppisiin kuntiin eli Multiaan, Pukkilaan, Kihniöön ja Vesantoon.

Kerran valtuustokaudessa tehdään laaja hyvinvointikertomus- ja suunnitelma = hyvinvointikertomus; hyvinvoinnin nykytilan kuvaus ja edellisen valtuustokauden ajalta mitä tehty hyten painopisteiden ja tavoitteiden eteen (vanha valtuusto hyväksyy) ja hyvinvointisuunnitelma; suunnitelma hyvinvointivajeiden korjaamiseksi seuraavalle valtuustokaudelle (=tavoitteet, toimenpiteet, mittarit, vastuut) jonka hyväksyy uusi valtuusto

VALTUUSTOKAUSITTAIN TOISTUVA SYKLI

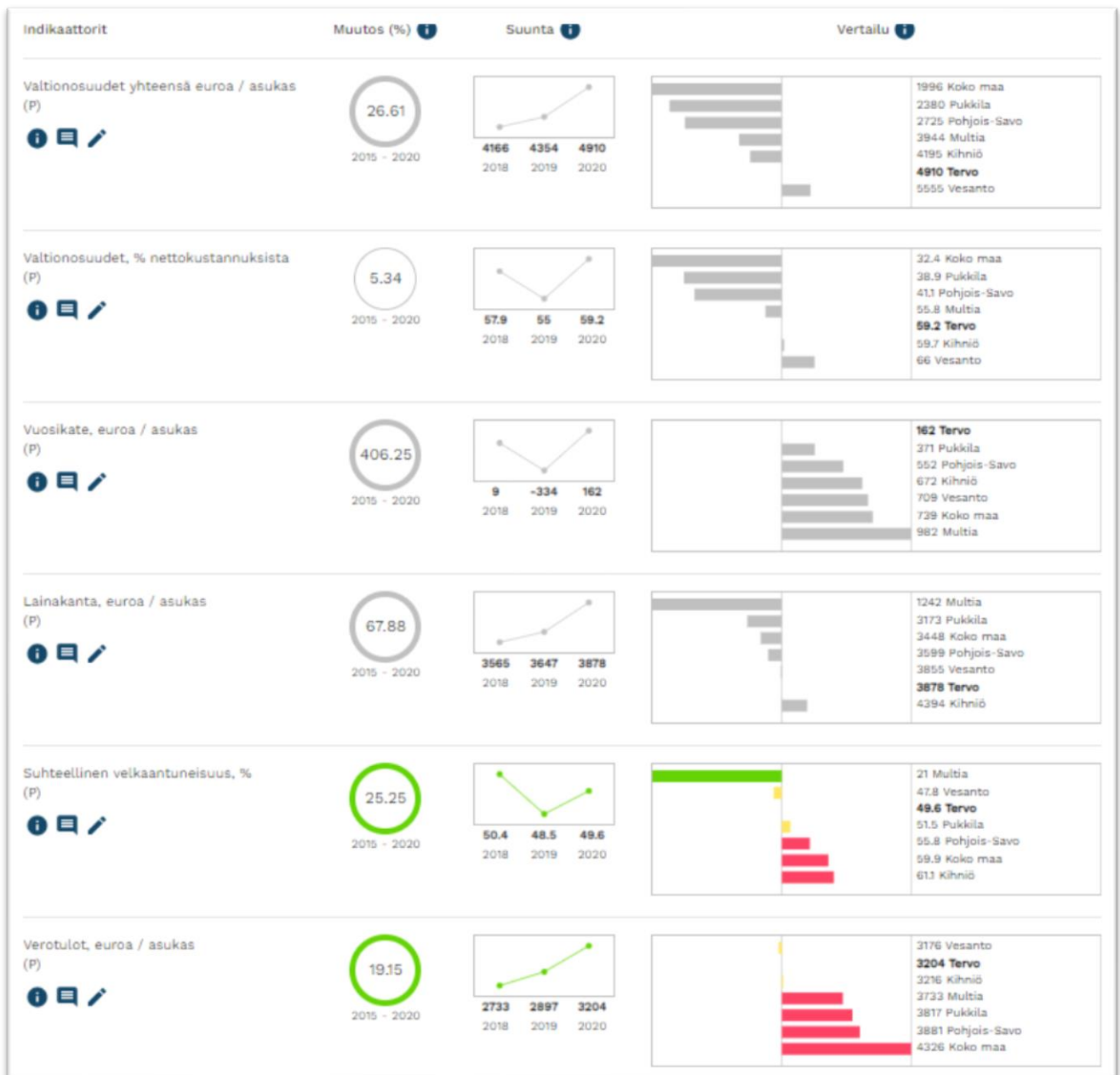

Kerran vuodessa tehdään vuosiraportti (-> tilinpäätökseen) = miten hyvinvointitavoitteissa on edetty tilastojen valossa, mitä on tehty hyvinvointitavoitteiden edistämiseksi. Tarvittaessa tarkennetaan hyvinvointitavoitteita ja toimenpiteitä

1 Indikaattorien ja muun tiedon osoittama hyvinvointi

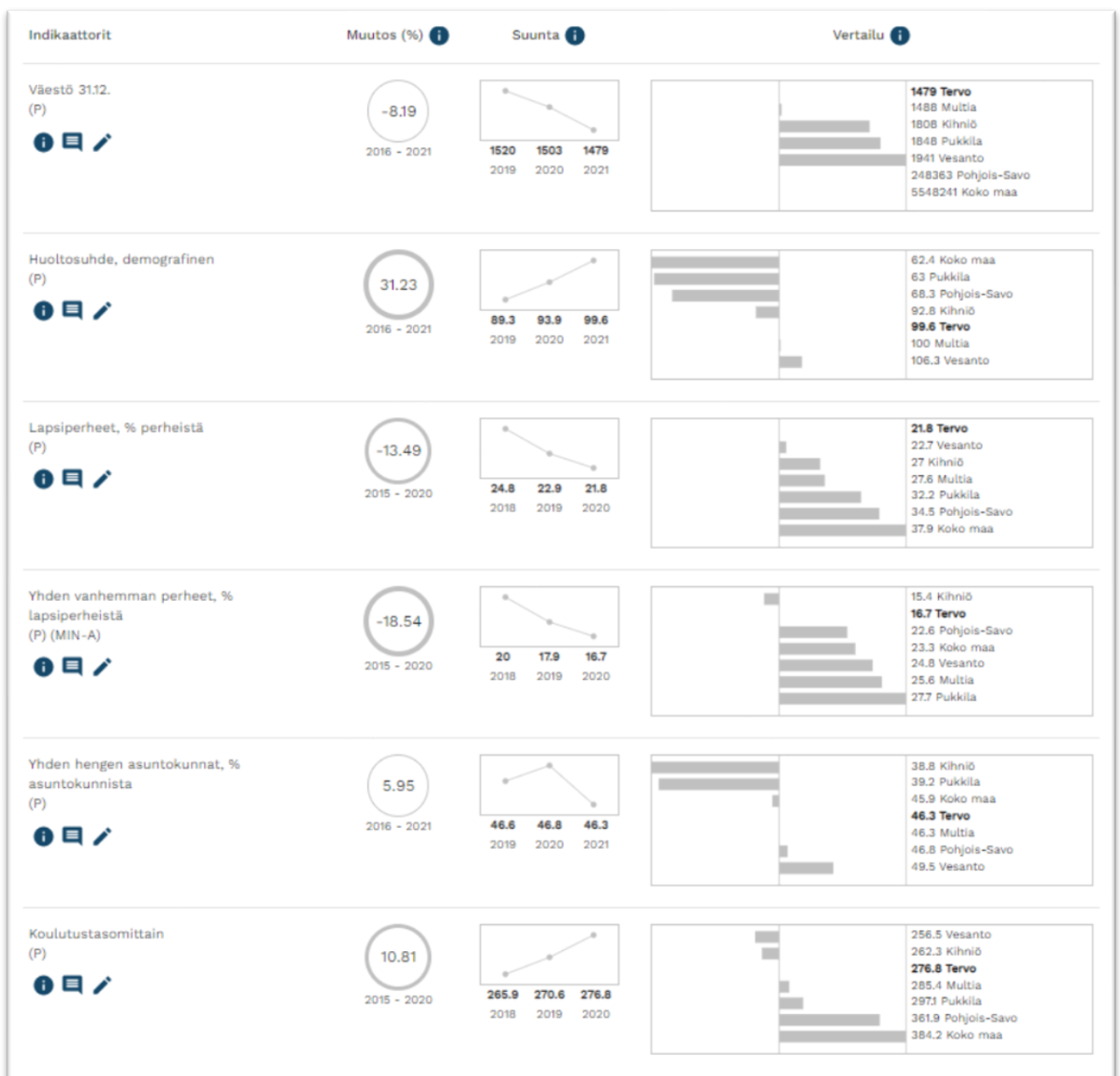
1.1. Talous ja elinvoima

Valtuustokaudella 2017-2021 Tervon verotulot/asukas olleet nousussa. Vuonna 2020 verotulo oli 3204 €/asukas, mikä kuitenkin oli suhteessa vertailukuntiin/alueisiin toiseksi pienin. Lainakanta on noussut tasaisesti, vuonna 2020 sen ollessa 3878€/asukas. Suhteessa vertailukuntiin/alueisiin lainakanta oli toiseksi suurin. Valtuustokauden aikana suhteellinen velkaantuneisuus on lähtenyt hienoiseen nousuun, kuitenkin vertailukuntiin/alueisiin verrattuna se on keskimääräistä.

Valtuustokauden aikana Tervon kunnan väestömäärä on ollut jatkuvasti pienessä laskussa (-8%). Demografinen huoltosuhde on korkea, ja nousee koko ajan. Tilanne on kuitenkin keskimääräinen vertailukuntiin/alueisiin nähden. Lapsiperheiden määrä on vertailukuntiin/alueisiin nähden pienin ja on ollut koko valtuustokauden ajan tasaisessa laskussa. Myös yhden vanhemman perheiden määrä on laskusuuntainen. Yhden hengen asutokuntien määrä pysynyt tasaisena koko valtuustokauden ajan, vertailukuntiin/alueisiin nähden yhden hengen asutokuntia on toiseksi eniten.

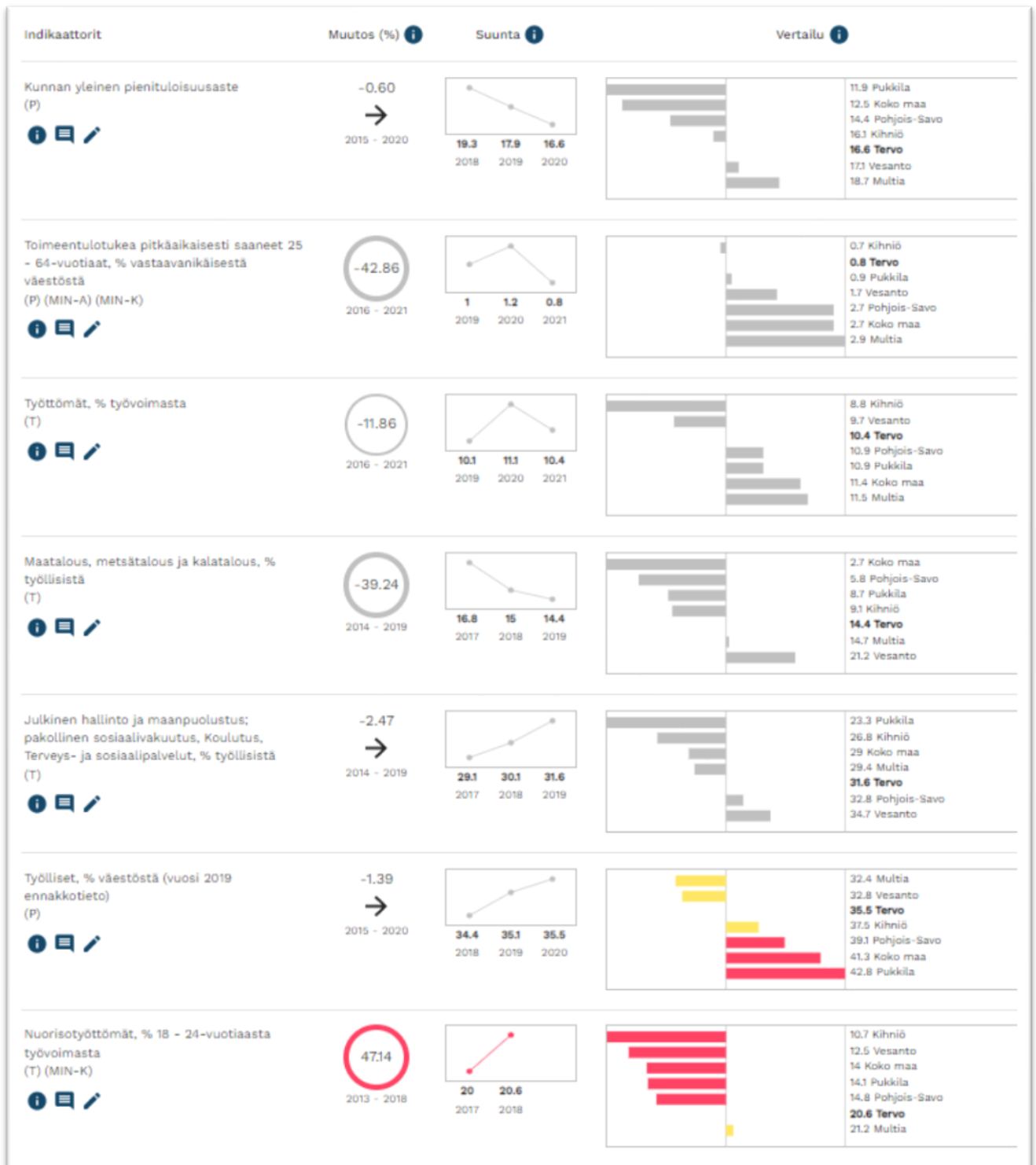
Tervon kunnan väestön koulutustaso on noussut tasaisesti. Indikaattori ilmaisee väestön koulutustason, joka on mitattu laskemalla perusasteen jälkeen suoritettujen korkeimman koulutuksen keskimääräinen pituus henkeä kohti. Vuonna 2020 luku oli 276,8, mikä tarkoittaa henkeä kohti hieman vajaata kolmea vuotta peruskoulun suorittamisen jälkeen.

Väestön syntyvyys on laskussa, samoin lasten ja nuorten määrä kunnassa. Ikääntyneiden määrä kunnassa on suurin vertailukuntiin/alueisiin tarkasteltuna. Kokonaisuudessaan väestöennuste on laskeva, kuitenkin lähtömuuttajien määrä on pienin vertailukuntiin/alueisiin verrattuna. Ilahduttavaa kuitenkin on, että tulomuuttajien määrä on nousussa ja kuntien välinen nettomuutto on plussalla.

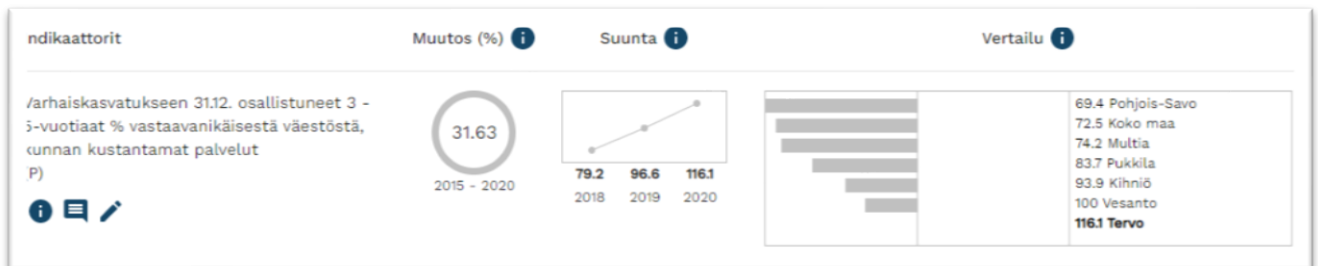
Kunnan pienituloisuusaste on laskusuunnassa ollen keskimääräistä. Tilasto kuvaa sitä, kuinka suuri osa alueen kotitalouksista jää pienituloisuusrajan alapuolelle. Mittari kuvaa väestön asemaa suhteellisella tulojakaumalla. Pienituloisuuden käsite on suhteellinen, ts. pienituloisuuden aste riippuu koko tulojakauman muodosta. Pienituloisuudeksi on määritelty taso, joka on pienempi kuin 60 % mediaanista.

Pitkäaikaista toimeentulotukea saavien aikuisten määrässä ei ole tapahtunut valtuustokauden aikana muutosta. Työttömien määrä vuonna 2020 oli 10,4% työvoimasta. Tervossa julkinen hallinto eli kunta on suurin työllistäjä. Maatalousyrittäjyys on laskusuuntainen. Sen sijaan työllisten määrä on tasaisessa pienessä nousussa, vuonna 2020 luku oli 35,5%. Työllisiksi luetaan 15-74 -vuotiaat henkilöt, jotka tilastollisella laskentaviikolla tekivät yhtenäkin päivänä ansiotyötä tai olivat tilapäisesti työstä poissa. Tilastotietojen mukaan nuorisotyöttömien (15-24 -vuotias työtön) osuus on kasvussa, mutta on huomioitavaa, että Tervon pieneen väestöpohjaan nähden yksikin työtön nostaa lukemaa suhteessa enemmän.

1.2. Lapset, varhaisnuoret, nuoret ja lapsiperheet

Varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten määrä Tervossa on nousussa. Kunnan kustantamaan varhaiskasvatukseen osallistuneiden 3 - 5-vuotiaiden lasten osuus prosentteina vastaavan ikäisestä väestöstä oli suurin suhteessa vertailukuntiin/alueisiin.

Lastenneuvolapalvelut ovat toteutuneet Tervossa hyvin, neuvolakäyntimäärien ollessa keskitasoa vertailukuntiin/alueisiin nähden. Lastenneuvolan 4-vuotiaiden laaja terveystarkastus on toteutunut vertailualueisiin nähden erittäin hyvin, peittävyys 70%. Lastenneuvolan henkilöstömitoitus on ollut Tervossa erittäin hyvä verrattuna Pohjois-Savon ja koko maan tilanteeseen.

Tilastojen mukaan lihavuuden yleisyys on Tervossa vertailualueita yleisempää. Huolestuttavaa on, että varsinkin 13 – 15 -vuotiaiden lihavuuden yleisyys (23,8 %) on merkittävästi Pohjois-Savon arvoa (8,8%) yleisempää. Lasten lihavuus jokaisessa ikäryhmässä on noususuuntainen.

Vuosia kasvussa olleiden lastensuojeluilmoitusten määrä on ollut valtuustokaudella laskusuuntainen. Vuonna 2021 lastensuojeluilmoituksia on kirjattu 23. Lastensuojelun avohuollon asiakkuudet ovat kuitenkin nousussa. Luku on vertailukuntiin/alueisiin nähden suurin. Lastensuojelun avohuollon indikaattori ilmaisee vuoden aikana lastensuojelun avohuollon asiakkaina olleiden 0 - 17-vuotiaiden lasten osuuden prosentteina vastaavan ikäisestä väestöstä. Kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten ja nuorten määrä vastaavan ikäiseen väestöön verrattuna on hieman suurempi kuin vertailukunnissa ja -alueilla, kuitenkin se on laskusuuntainen.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) vuonna 2021 tekemän 4-5 -luokkalaisten ja 8-9 -luokkalaisten kouluterveyskyselyn tulosten mukaan näyttää sille, että varsinaiseen koulunkäyntiin ei liity huolenaiheita. 4-5 -luokkalaisten kohdalla suurin osa oppilaista pitää koulunkäynnistä, tuloksen ollessa parempi kuin Pohjois-Savon keskiarvo (76,2%). Yläkouluikäisten kohdalla sen sijaan koulunkäynnistä pitävien tulos on keskiarvoa (53,5%) heikompaa, sen sijaan yläkoulun oppilaat kokevat pääsääntöisesti saavansa opettajilta välittävää ja oikeudenmukaista kohtelua, mikä on keskiarvoa yleisempää.

Tuloksista käy ilmi, että aamupalan syönti lapsilla ennen koulupäivän alkua ei toteudu kaikkien osalta. Yläkouluikään siirryttäessä ilman aamupalaa kouluun lähtevien lukumäärä vain kasvaa. Alakouluikässä koululaiset liikkuvat Pohjois-Savon keskiarvoa enemmän, mutta yläkouluikään tultaessa yhä harvempi liikkuu liikuntasuosituksen mukaisesti. 8 – 9 -luokkalaisten liikkuvat Tervossa koko Pohjois-Savoon nähden vieläkin heikommin. THL:n lasten ja nuorten liikuntasuositus 7 – 12 -vuotiailla on vähintään 1,5 – 2 h päivässä ja 13 – 18 -vuotiailla 1 – 1,5 h päivässä.

Käynnit koulukuraattorilla lukuvuoden aikana ovat Pohjois-Savoa keskimääräistä korkeampia sekä 4. - 5. luokan ja 8. - 9. luokan kohdalla, mutta tämä voi osin selittyä palvelun hyvällä saatavuudella. Koulukuraattori on koululla tavattavissa kerran viikossa ja oppilasmäärään nähden resurssit ovat hyvät. Lisäksi koululla on työskennellyt syksystä 2020 alkaen osa-aikainen koulutsemppari, jonka työnkuva on myös ennaltaehkäisevä ja oppilashuollollinen. Vastauksissa koulukuraattorin tapaamismääriin saattaa sotkeutua myös koulutsempparin tapaamiset.

Kouluterveyskyselyn ydintietosisältö 2021, Perusopetus 4. ja 5. luokka
Tervon yhtenäiskoulu

Aihealue	Indikaattori	Tulos: Pohjois-Savo (%)	Tulos: Tervon yhtenäiskoulu
Elintavat	Ei syö aamupalaa joka arki-aamu*	27.2	Ei poikkeaa
	Käyttänyt jotain tupakkatuotetta tai sähkösavuketta vähintään kerran	4.1	Ei poikkeaa
	Vähintään tunnin päivässä liikkuvat	46.9	Jonkin verran yleisempää
Hyvinvointi, osallisuus ja vapaa-aika	Ei koe olevansa tärkeä osa koulu- eikä luokkayhteisöä	4.0	Ei poikkeaa
	Osallistunut koulun asioiden suunnitteluun	47.1	Ei poikkeaa
	Tuntee itsensä usein yksinäiseksi*	4.2	Ei poikkeaa
	Tyytyväinen elämänsä tällä hetkellä*	85.6	Ei poikkeaa
Kasvuympäristön turvallisuus	Kokenut seksuaalista kommentointia, ehdottelua, viestittelyä tai kuvamateriaalin näyttämistä vuoden aikana	7.6	Ei poikkeaa
	Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa*	7.8	Ei poikkeaa
Koulunkäynti	Kokee kouluinnostusta	47.2	Ei poikkeaa
	Luokassa uskalltaa sanoa mielipiteensä*	50.5	Ei poikkeaa
	Paljon vaikeuksia lukemisessa, laskemisessa tai kirjoittamisessa	3.5	Ei poikkeaa
	Pitää koulunkäynnistä*	76.2	Jonkin verran yleisempää
	Tulee hyvin toimeen opettajien kanssa*	81.1	Ei poikkeaa
Palvelut ja avunsaanti	Käynyt koulukuraattorilla lukuvuoden aikana	14.6	Merkittävästi yleisempää
	Käynyt koulupsykologilla lukuvuoden aikana	5.7	Ei poikkeaa
	Käynyt kouluterveydenhoitajalla vähintään 2 kertaa lukuvuoden aikana	46.4	Jonkin verran harvinaisempaa
	Mahdollisuus keskustella koulussa aikuisen kanssa mieltä painavista asioista*	55.1	Ei poikkeaa
Perhe ja elinolot	Keskusteluvaikeuksia vanhempien kanssa*	2.4	Ei poikkeaa
Terveys	Hampaiden harjaus harvemmin kuin kahdesti päivässä	31.3	Jonkin verran yleisempää
	Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi*	11.2	Ei poikkeaa
	Mieliälään liittyviä ongelmia kahden viime viikon aikana	21.6	Jonkin verran yleisempää

Kouluterveyskyselyn ydintietosisältö 2021, Perusopetus 8. ja 9. luokka
Tervon yhtenäiskoulu

Aihealue	Indikaattori	Tulos: Pohjois-Savo (%)	Tulos: Tervon yhtenäiskoulu
Elintavat	Ei syö aamupalaa joka arkiamu*	41.8	Jonkin verran yleisempää
	Ei syö koululounasta päivittäin*	38.0	Ei poikkeaa
	Kokeillut kannabista ainakin kerran	8.0	Ei poikkeaa
	Nukkuu arkisin alle 8 tuntia	38.3	Jonkin verran harvinaisempaa
	Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa*	10.2	Jonkin verran harvinaisempaa
	Vähintään tunnin päivässä liikkuvat	24.4	Jonkin verran harvinaisempaa
Hyvinvointi, osallisuus ja vapaa-aika	Ei koe olevansa tärkeä osa koulu- eikä luokkayhteisöä	13.4	Ei poikkeaa
	Hyvät vaikutusmahdollisuudet koulussa	9.3	Ei poikkeaa
	Kokee, että asuinalueella ei ole tarpeeksi oleskelutiloja nuorille	34.4	Ei poikkeaa
	Tuntee itsensä yksinäiseksi*	15.7	Ei poikkeaa
	Tyytyväinen elämänsä tällä hetkellä*	67.8	Jonkin verran yleisempää
Kasvu ympäristön turvallisuus	Kokenut häiritsevää seksuaalista ehdotusta tai ahdistelua vuoden aikana	30.6	Ei poikkeaa
	Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa*	6.6	Ei poikkeaa
	Tapaturma koulussa tai koulumatkalla lukuvuoden aikana	21.9	Ei poikkeaa
Koulunkäynti ja opiskelu	Koulu-uupumus	20.4	Jonkin verran harvinaisempaa
	Ongelmia oppimisyhteisön ilmapiirissä	7.5	Ei poikkeaa
	Opettajalta saatu välittävä ja oikeudenmukainen kohtelu	48.9	Jonkin verran yleisempää
	Pitää koulunkäynnistä*	53.5	Jonkin verran harvinaisempaa
	Vaikeuksia oppimistaidoissa	41.3	Ei poikkeaa
Palvelut ja avunsaanti	Käynyt koulukuraattorilla lukuvuoden aikana	11.9	Jonkin verran yleisempää
	Käynyt koululääkärillä muuten kuin terveystarkastuksessa lukuvuoden aikana	22.2	Ei poikkeaa
	Käynyt koulupsykologilla lukuvuoden aikana	12.7	Ei poikkeaa
	Käynyt kouluterveydenhoitajalla muuten kuin terveystarkastuksessa lukuvuoden aikana	36.4	Ei poikkeaa
	Mahdollisuus keskustella koulussa aikuisen kanssa mieltä painavista asioista*	42.9	Ei poikkeaa
Perhe ja elinolot	Keskusteluvaikeuksia vanhempien kanssa*	7.4	Ei poikkeaa
Terveys	Hampaiden harjaus harvemmin kuin kahdesti päivässä	38.8	Jonkin verran yleisempää
	Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus	20.0	Ei poikkeaa
	Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi*	26.4	Ei poikkeaa
	Ollut huolissaan mielialastaan kuluneen 12 kuukauden aikana	38.6	Jonkin verran harvinaisempaa
	Tarvitsee halvempia ehkäisy menetelmiä	12.4	Ei poikkeaa

* =Indikaattorin laskennassa mukana myös selkokielisen lomakkeen vastaajat

Oppilaitoksen tulos suhteessa vertailualueeseen:

Merkittävästi yleisempää: yli 30 prosenttiyksikköä yleisempää

Jonkin verran yleisempää: 10–30 prosenttiyksikköä yleisempää

Ei poikkeaa: poikkeaa vähemmän kuin 10 prosenttiyksikköä

Jonkin verran harvinaisempaa: 10–30 prosenttiyksikköä harvinaisempaa

Merkittävästi harvinaisempaa: yli 30 prosenttiyksikköä harvinaisempaa

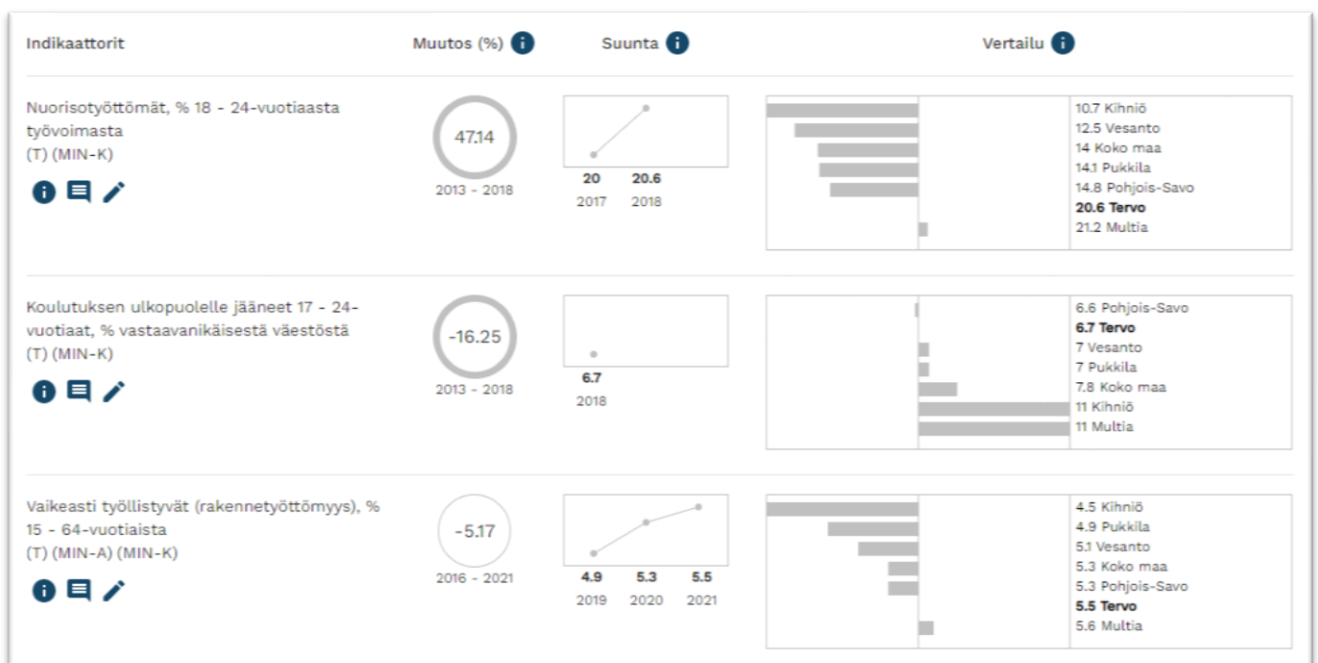
Ei tarpeeksi vastaajia: vastaajia alle 10, tulkintatulosta ei voida raportoida

Nuorten 16 – 19 -vuotiaille tarkoitettujen kuntoutusrahan määrä verrattuna 1000 vastaavan ikäiseen on kasvuunantainen Tervossa. Kelan maksamaa kuntoutusrahaa voi saada, jos työ- tai opiskelukyky on heikentynyt vamman tai sairauden vuoksi ja nuori tarvitsee erityisiä tukitoimia, jotta voi opiskella tai osallistua muuhun työllistymistä edistävään kuntoutukseen (esim. työkokeilu tai -harjoittelu).

Sen sijaan erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettujen nuorten (16 – 24 vuotiaat) määrä on ollut laskusuuntainen vuodesta 2019 saakka ja tällä hetkellä prosentuaalinen osuus on vertailukuntiin ja -alueisiin nähden kaikista pienin.

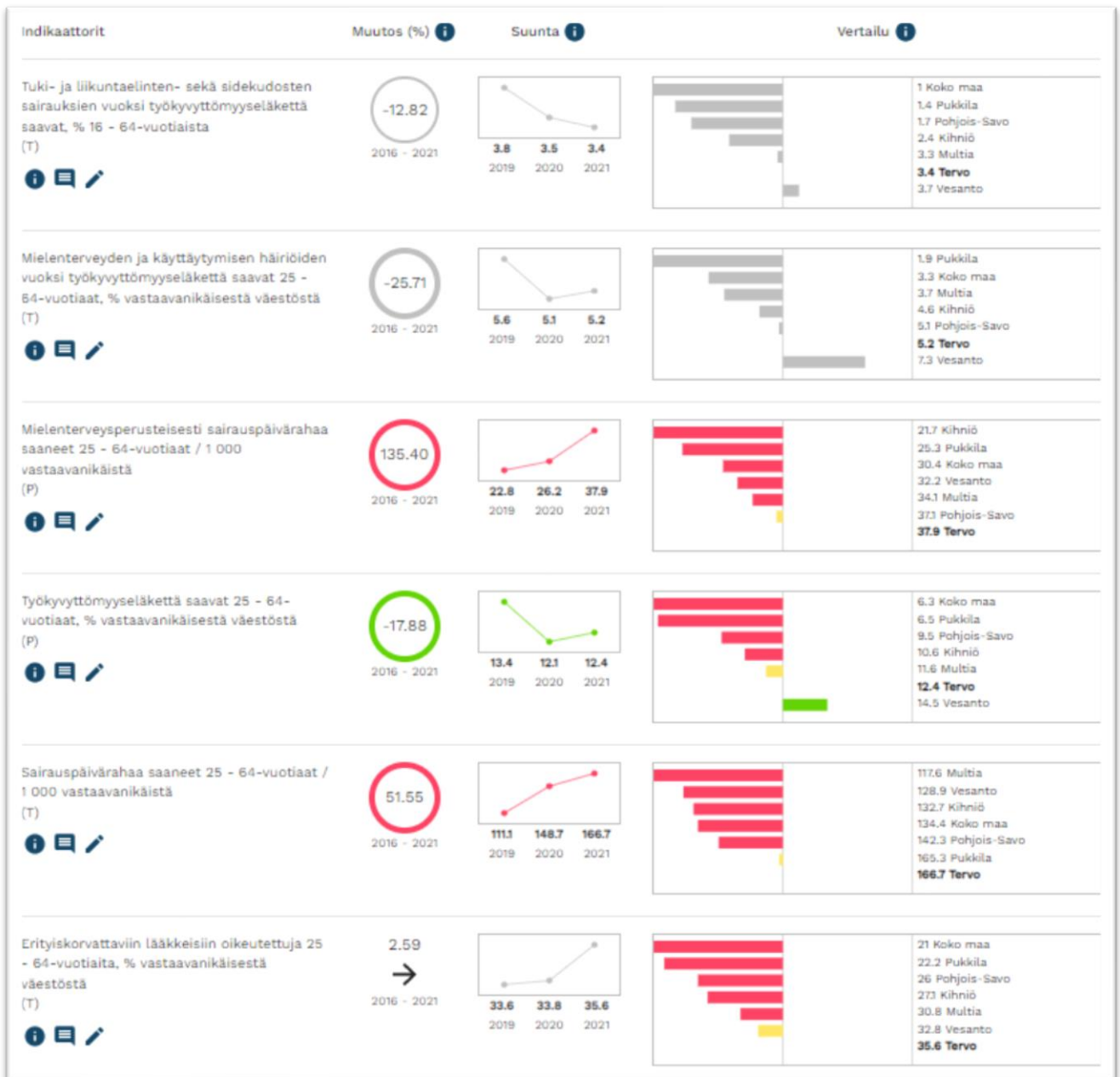
Indikaattorit osoittavat, että peruskoulunsa päättäneet nuoret jatkavat opintojaan valmistuen ammattiin. Koulutuksen ulkopuolelle jääneiden nuorten määrä on Tervossa vertailukuntiin nähden pienin. Sen sijaan nuorisotyöttömien (18 – 24 vuotiaat) määrä on toiseksi korkein. Nuorisotyöttömyys on ollut nousussa vuodesta toiseen, vuonna 2021 nuorisotyöttömien määrä oli 20,6 %.

1.3. Työkäiset

Tervossa tuki- ja liikuntaelinten sekä sidekudossairauksien vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavien osuus (3,4% koko 16-54 -vuotiaiden väestöstä) on toiseksi suurin vertailukuntiin/-alueisiin nähden. Luku on ollut tasaisessa laskussa, mutta silti huolestuttava. Myös mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkkeellä olevien kuntalaisten osuus on suuri (5,2 %), jopa korkeampi kuin tules-syiden vuoksi työkyvyttömyyseläkkeellä olevien. Sairauspäivärahaa

mielenterveysperusteisesti saavien luku on suuri, kasvu vuodesta 2019 on suuri (22,8 -> 37,9 / 1000 vastaavan ikäisestä väestöstä). Myös muista syistä sairauspäivärahaa saavien osuus on nousussa (111,1 -> 166,7 / 1000 vastaavan ikäisestä väestöstä). Työikäisten tervolaisten sairastavuus näkyy vahvasti indikaattoritiedoissa.

Perusterveydenhuollon lääkärikäyntien määrä on Tervossa vertailukuntiin/-alueisiin nähden suuri. Totetuneiden avohoidon käyntien määrä voi tosin osaltaan selittyä myös palveluiden hyvällä saatavuudella. Tervossa terveyskeskuksen resurssit vastata tarpeisiin on ollut hyvä ja lääkäriin on pääsyt nopealla aikataululla.

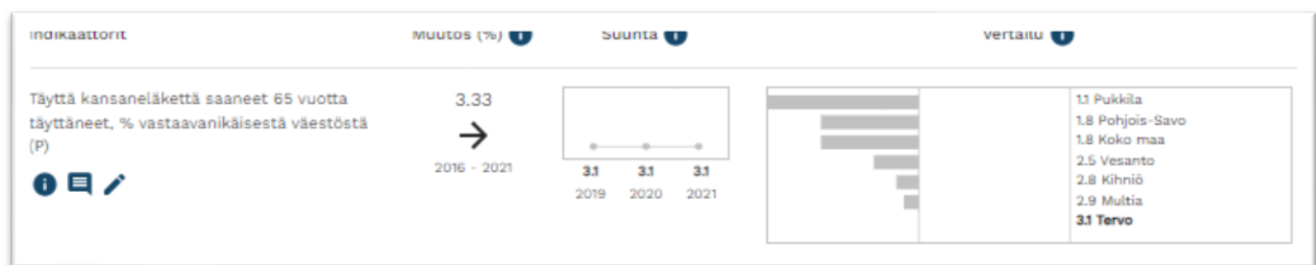

Tervon osalta on huomattavaa, että vaikeasti työllistyvien (15 – 64 -vuotiaat) osuus on vertailualueisiin ja -kuntiin nähden toiseksi suurin ja suunta on edelleen kasvava.

1.4. Ikäihmiset

Ikääntyneiden, yli 65 -vuotiaiden ikäryhmässä pitkäaikaissairaudet näkyvät. Erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettujen määrä on vertailukuntiin/ -alueisiin nähden toiseksi suurin. Täyttä kansaneläkettä saavien määrä on suurin vertailukuntiin/ -alueisiin verrattuna. Täyden kansaneläkkeen saajia ovat henkilöt, joilla on vähän tai ei lainkaan ansioeläkkeitä. Indikaattori osoittaa pienituloisuutta eläkeikäisessä väestössä.

Tervossa kotona asuvia yli 75 -vuotiaiden osuus vastaavan ikäisestä väestöstä on keskimääräinen (91,6%). Yksinasuvien ikäihmisten osuus on suurin vertailukuntiin/-alueisiin nähden suurin (52,2% vastaavan ikäisestä väestöstä).

Kunnallisten ikäihmisten palvelut koostuvat kotihoidosta, omaishoidosta, perhehoidosta sekä palveluasumisesta. Säännöllisen kunnallisen kotihoidon piirissä olevien, yli 75 -vuotiaiden, osuus toiseksi suurin verrokkeihin nähden (20,5 %). Omaishoidon tuen piirissä olevien ikäihmisten määrä on noususuunnassa. Perhehoidossa olleita ikääntyneitä oli vuonna 2019 5. Yli 75 -vuotiaiden

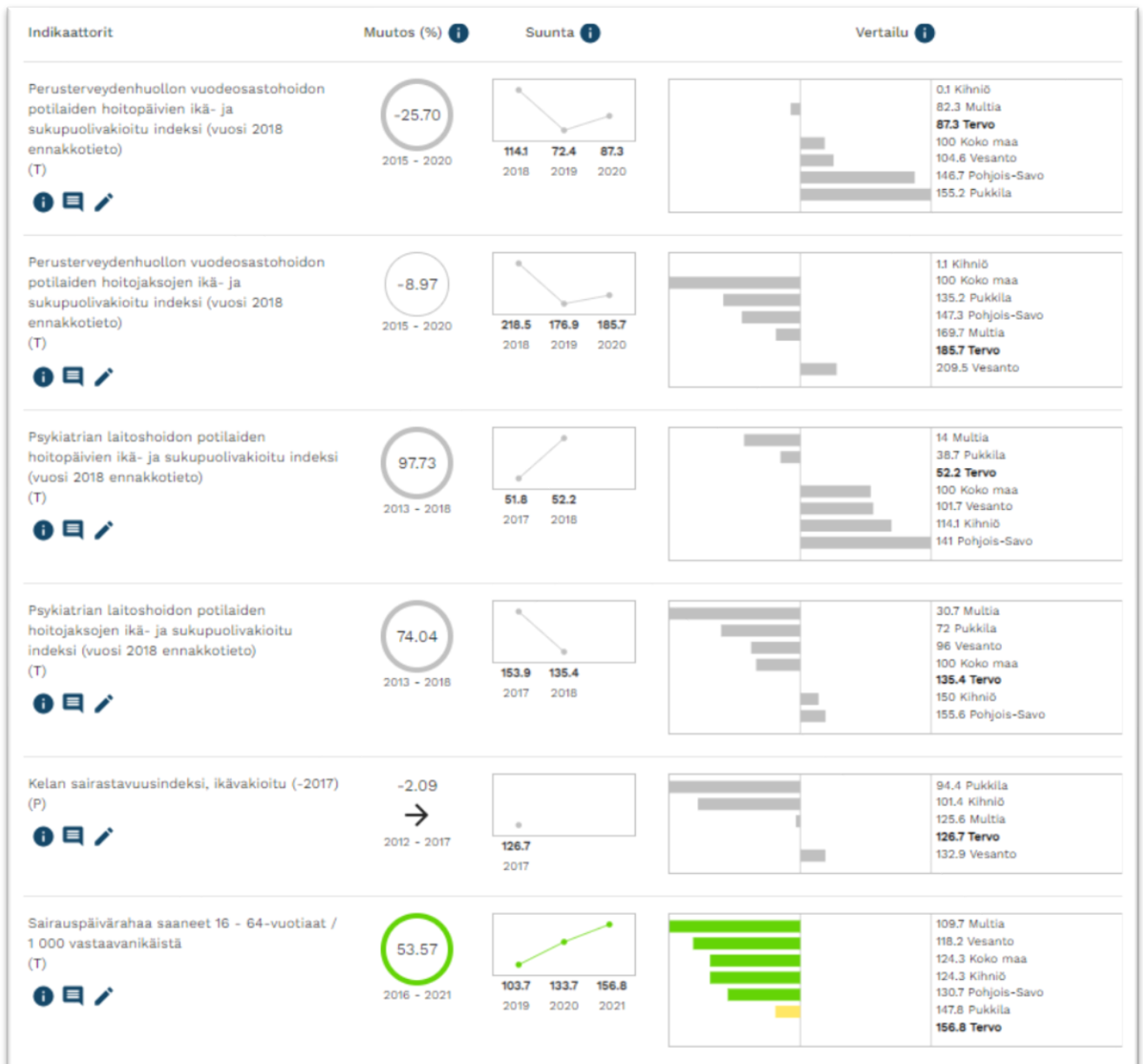
tehostetun palveluasumisen määrä on keskimääräinen verrattuna vertailukuntiin/-alueisiin, 8.4% vastaavan ikäisestä väestöstä. Yli 64 -vuotiaiden perusterveydenhuollon avohoidon lääkärikäyntien määrä on ollut valtuustokaudella laskusuuntainen, mutta silti se on toiseksi korkein verrokkeihin nähden.

1.5. Kaikki väestöryhmät

Koko väestöryhmän osalta perusterveydenhuollon vuodeosastohoidon potilaiden ikä- ja sukupuolivakioitu indeksi on toiseksi matalin vertailukuntiin ja -alueisiin nähden. Indikaattori kertoo potilaiden hoitopäivien lukumäärän suhteessa koko maan väestön keskiarvoon. Sen sijaan vuodeosastohoidon hoitajaksojen määrä on toiseksi korkein. Indikaattorit kertovat, että tervolaisten vuodeosastohoitajaksoja on ollut lähes kaksinkertainen määrä koko maan keskiarvoon nähden, mutta yksittäisten hoitajaksojen kesto on ollut lyhyt. Psykiatrian laitoshoidon puolella näkyy sama. Hoitajaksoja on keskimääräisesti enemmän, mutta hoitajakset ovat olleet lyhyitä.

Kelan sairastavuusindeksi ilmaisee miten tervettä tai sairasta väestö on suhteessa koko maan väestön keskiarvoon (=100). Tervossa luku on 135,4, joka on keskiarvoa korkeampi, mutta vielä korkeamman sairastavuusindeksin saa koko Pohjois-Savon maakunta. Tervossa sairauspäivärahaa saaneiden 16-64 -vuotiaiden osuus on suurin vertailukuntiin ja -alueisiin nähden. Sairauspäivärahaa saaneiden määrä on ollut tasaisessa kasvussa koko valtuustokauden ajan.

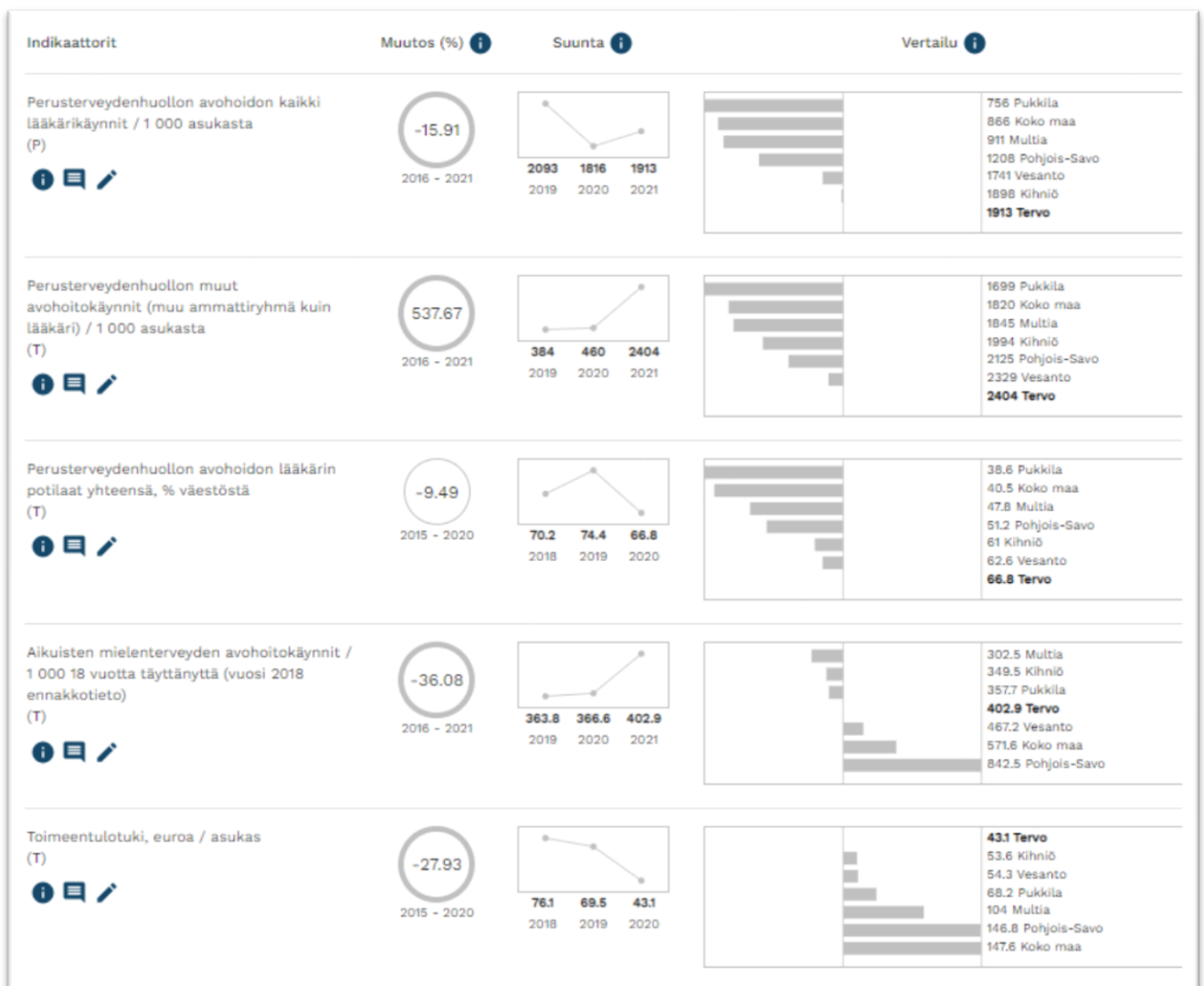

Perusterveydenhuollon avohoidon lääkärikäyntien määrä on Tervossa kaikista suurin verrokkeihin nähden. Avohoidon lääkärikäynteihin luetaan lääkärikäynnit äitiysneuvolassa, lastenneuvolassa, perhesuunnitteluneuvolassa, kouluterveydenhuollossa, opiskelijaterveydenhuollossa sekä kotisairaanhoido- ja mielenterveyskäynnit sekä muut avohoitokäynnit. Vuonna 2021 lukumäärä oli 1913 käyntiä 1000 asukasta kohden. Myös muiden kuin lääkärikäyntien osalta (esim. terveystarkastukset, seulontakäynnit, perhe- ja kasvatusterveystyö, päihdehuollon vastaanottotyö) luku on suurin

vertailukuntiin ja -alueisiin nähden ja kasvanut merkittävästi valtuustokauden aikana. Luku on yli viisinkertaistanut, mikä jättää auki kysymyksen, kuinka avohoitokäyntejä muiden kuin lääkärikäyntien osalta on tilastoitu aikaisemmin. Perusterveydenhuollon osalta indikaattoritieto kertoo, että Tervossa 66,8% koko väestöstä on ollut perusterveydenhuollon potilaana vuonna 2020. Luku on vertailukuntiin ja -alueisiin nähden kaikista suurin, vaikkakin se on laskenut vuodesta 2019.

Aikuisten mielenterveyden avohoitokäyntien määrä matalampi kuin koko maassa, mutta silti yli puolet pienempi kuin koko Pohjois-Savon alueella. Tilastot kertovat sen, että Pohjois-Savossa erityisesti mielenterveyden ongelmassa ja päihteiden käytössä on hälyttävän iso ero muuhun maahan verrattuna.

Toimeentulotuen indikaattori ilmaisee toimeentulotuen bruttomenojen määrän yhtä asukasta kohti kalenterivuoden aikana. Tervossa luku on 43,10 €/asukas, mikä on verrokkeihin nähden kaikista pienin luku.

Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvien hoitajaksojen lukumäärä on ollut valtuustokauden aikana hienoisessa nousussa. Hoitajaksojen määrä on koko maahan verrattuna merkittävästi suurempi, mutta vertailukuntiin nähden keskinkertainen.

Pitkäaikaistyöttömien prosentuaalinen osuus koko työvoimasta on Tervossa verrokkeihin nähden kaikista suurin ja luku on ollut kasvusuuntainen koko valtuustokauden ajan. Pitkäaikaistyöttömien kasvava määrä on ollut nähtävissä myös vuosittain kasvaneina työmarkkinatuen kuntaosuuksina.

Rikollisuuden osalta poliisin tietoon tulleiden henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikosten määrä on valtuustokauden aikana lähes kaksinkertaistunut, mutta jää silti vielä koko maan keskiarvon alapuolelle. Omaisuusrikosten määrä on valtuustokauden aikana kasvanut merkittävästi ollen vertailukuntiin nähden kaikista suurin. Silti luku alittaa vielä koko maan keskiarvon. Liikenneturvallisuuden vaarantamiset ja liikennerikkomukset ovat säilyneet valtuustokauden ajan melko tasaisena, mutta ovat vertailukuntiin ja alueisiin nähden toiseksi suurimmat.

2 TERVEYDENEDISTÄMISAKTIIVISUUS

Terveyden edistämisen toimintaa arvioidaan THL:n TEAvisari -tiedonkeruun avulla eri toimialojen hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä. Terveydenedistämisasiivisuuden kokonaistulos eli kunnan toiminta kuntalaisten terveyden edistämiseksi oli Tervossa 58 pistettä vuonna 2021 (63p vuonna 2020) eli parannettavaa tasolla ja hieman laskenut edellisistä vuosista. Hyvän tuloksen raja on 75 ja huono tulos on alle 25 pistettä.

	2017	2018	2019	2020	2021
Kaikki sektorit	46	49	63	63	58
Kuntajohto	78	..	67
Perusopetus	41	..	50	..	60
Liikunta	66	..
Perusterveydenhuolto	..	57	..	53	..
Kulttuuri	67	..	43

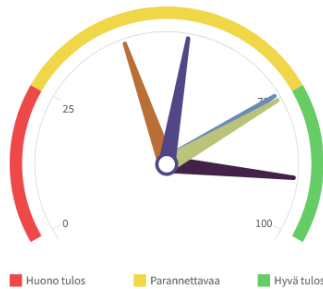
2.1. TEA Kuntajohto 2021

Kuntajohdon terveydenedistämisasiivisuus sai 67 pistettä vuonna 2021, joka on keskimääräinen suhteessa vertailualueisiin. Pistemäärä oli vuonna 78 eli pientä laskua on edellisestä mittauskerasta.

Kuntajohdon osalta vahvuutena on seuranta ja tarveanalyysi (90/100), joka on hyvällä tasolla ja tilanne on vertailukunnista toiseksi paras (Pukkila 100). Kunnassa johtoryhmä seuraa säännöllisesti terveydentilaa, elintapoja, elämänhallintaa, väestöryhmien välisiä terveyseroja ja raportoi näistä edellä mainitusta sekä asukkaiden koetusta osallisuudesta valtuustolle.

Kehitettävää on johtamisessa (42/100). Johtamisen osalta tulisi kehittää erityisesti seuraavia asioita: hyvinvointikertomuksen tavoitteissa tulisi huomioida kestävä kehitys ja kunnassa tulisi tehdä päätös ennakoarvioinnin (EVA) käytöstä kuntalaisten hyvinvointiin ja terveyteen vaikuttavien päätösten valmistelussa, siitä tulisi olla kirjallinen toimintaohje ja ennakoarviointimenetelmää tulisi käyttää suunnitelmallisesti lautakuntapäätösten valmistelussa.

Kuntajohto : Tervo 2021

Kuntajohto

- Sitoutuminen
- Johtaminen
- Seuranta ja tarveanalyysi
- Voimavarat
- Osallisuus

Aineisto päivitetty 18.05.2022

Pisteet	Tervo	Multia	Pukkila	Kihniö	Vesanto	Pohjois-Savon hyvinvointialue	Koko maa
Kuntajohto	67	34	68	43	60	88	78
Sitoutuminen ⓘ	74	45	47	44	69	88	80
Johtaminen ⓘ	42	42	50	38	71	86	76
Seuranta ja tarveanalyysi ⓘ	90	20	100	70	80	91	87
Voimavarat ⓘ	75	38	75	25	75	92	78
Osallisuus ⓘ	54	25	67	38	4	84	71

2.2. TEA Perusopetus 2021

Perusopetuksen terveydenedistämiskiivisyys oli Tervossa 60 pistettä eli parannettavaa tasolla vuonna 2021. Tervon tilanne oli vertailualueista heikoin, mutta perusopetuksen terveydenedistämiskiivisuuden pistemäärä on ollut tasaisessa nousussa vuodesta 2017 lähtien.

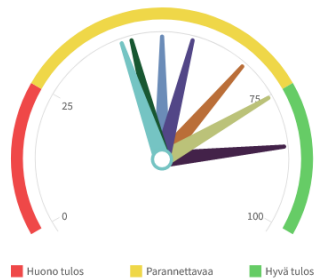
Tervon vahvuutena perusopetuksen terveydenedistämiskiivisyydessä on seuranta ja tarveanalyysi (85/100) joka on hyvällä tasolla ja keskimääräinen suhteessa vertailualueisiin. Tervossa seurataan koulukiusaamista kirjaamalla ja tilastoimalla havaitut kiusaamistapaukset ja seksuaalisen häirinnän tapaukset. Lisäksi seurataan tupakkatuotteiden käyttöä kouluajana, huumeiden käyttöepäilyä/tarjontaa koulussa, seurataan tapaturmien esiintymistä koulussa tai koulumatkalla, laajan terveystarkastuksen sisältö sisältää opettajan arvion oppilaan selviytymisestä ja hyvinvoinnista koulussa ja seurataan oppilaiden poissaoloja. Seuranta ja tarveanalyysissä on tosin myös kehitettävää erityisesti oppilaiden terveyden ja hyvinvoinnin tietojen raportoinnissa oppilaitoksen sijaintikunnan terveyskeskukselle, luottamushenkilöille, oppilaitoksen henkilöstölle, oppilaille, vanhemmille/hoitajille, opiskeluhuollon monialaiselle ohjausryhmälle.

Tervon vahvuus on myös perusopetuksen voimavarat (75/100) joka on hyvällä tasolla eli opettajamitoitus, koulunkäyntiavustajien / -ohjaajien henkilöstömitoitus, kouluterveydenhoitajamitoitus ja koulun kuraattorimitoitus. Kehitettävää voimavaroissa on lääkäri- ja koulupsykologimitoituksessa.

Kehitettävää peruskoulun terveydenedistämiskiivisyydessä on osallisuudessa (44/100) ja muissa ydintoiminnoissa (42/100). Osallisuuden osalta kehitettävää on erityisesti oppilaiden (11/100) ja hoitajien vaikutusmahdollisuuksien (0/100) lisäämisessä järjestysääntöjen laatimisessa, koulun vuosittaisen suunnitelman laatimisessa, koulun toiminnan arviointiin, kiusaamisen ja väkivallan ehkäisyyn ja sovitteluun, opintojen järjestämisen suunnitteluun ja ajoittamiseen, ryhmäyttämisen toimintatapojen suunnitteluun, oppilaiden hyvinvointia koskevien yhteenvedotietojen käsittelyyn sekä vertaistoiminnan sovitteluun.

Muissa ydintoiminnoissa kehitettävää on syömiseen varatun ajan pituudessa sekä koulun pihan kehittämässä liikkumiseen innostavaksi, houkuttelevaksi lähiliikuntapaikaksi ja oppilaiden aktivoimisessa koulumatkaliikuntaan.

Perusopetus : Tervo 2021

Perusopetus

- Sitoutuminen
- Johtaminen
- Seuranta ja tarveanalyysi
- Voimavarat
- Yhteiset käytännöt
- Osallisuus
- Muut ydintoiminnot

Aineisto päivitetty 18.05.2022

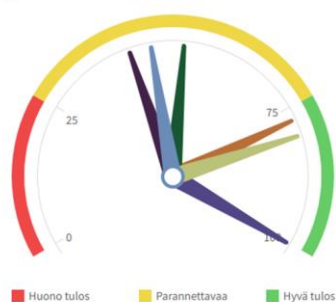
Pisteet	Tervo	Multia	Pukkila	Kihniö	Vesanto	Pohjois-Savon hyvinvointialue	Koko maa
Perusopetus	60	74		78	79	64	64
Sitoutuminen	50	83		75	92	58	59
Johtaminen	67	75		97	81	67	71
Seuranta ja tarveanalyysi	85	86		81	90	73	68
Voimavarat	75	75		100	67	64	60
Yhteiset käytännöt	56	66		59	75	69	69
Osallisuus	44	70		60	86	64	65
Muut ydintoiminnot	42	62		78	65	50	54

2.3. TEA Liikunta 2020

Liikunnan terveydenedistämisaktiivisuus sai 66 pistettä vuonna 2020 ollen tasolla parannettavaa. Edellisen kerran TEA-viisarikyselyyn liikunnan osalta vastattiin 2014, jolloin pistemäärä oli 57. Vertailukuntiin verrattuna tulos on hieman parempi, mutta Pohjois-Savon hyvinvointialueeseen ja koko maan pistearvoon nähden parannettavaa edelleen jää.

Tervon vahvuus on osallisuus (100/100), joka rakentuu yhteistoiminnasta ja vaikuttamistavoista, tulos on sama kuin Vesannolla ja Pukkilassa. Asukkailla ja paikalliset liikuntaseuroilla on mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa liikuntapalveluiden kehittämiseen. Tervossa myös voimavarat (80/100) on kiitettävällä tasolla verrattuna vertailukuntiin. Tervossa lasten ja nuorten sali- ja harjoitusvuorot ovat maksuttomia ja aikuisten vuoroista peritään sisätilojen osalta vain muodollinen maksu. Kunnan liikunnan ja ulkoilun kustannukset ovat 170€ / asukas, mikä kertoo vahvasta panostuksesta. Selkeä kehityskohde on seurannassa ja tarveanalyysissä (42/100). Eri väestöryhmien liikunta-aktiivisuutta sekä seuratoimintaan osallistuvien lasten osuutta tulisi seurata enemmän ja raportoida tätä myös hyvinvointikertomuksessa.

Liikunta : Tervo 2020

Liikunta

- Sitoutuminen
- Johtaminen
- Seuranta ja tarveanalyysi
- Voimavarat
- Osallisuus
- Muut ydintoiminnot

Aineisto päivitetty 10.06.2022

Pisteet	Tervo	Multia	Pukkila	Kihniö	Vesanto	Pohjois-Savon hyvinvointialue	Koko maa
Liikunta	66	42	55	41	56	71	72
Sitoutuminen	46	50	42	62	29	52	62
Johtaminen	77	70	47	47	77	84	83
Seuranta ja tarveanalyysi	42	14	47	26	38	37	54
Voimavarat	80	70	68	58	59	68	63
Osallisuus	100	25	100	0	100	98	95
Muut ydintoiminnot	52	22	26	55	35	83	75

2.4. TEA Perusterveydenhuolto 2020

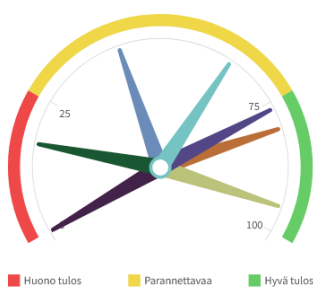
Perusterveydenhuollon terveydenedistämisasiivisuus sai 53 pistettä vuonna 2020 eli parannettavaa tasolla, jossa se onkin pysynyt viimeiset 10 vuotta. Tilanne on keskimääräinen suhteessa vertailu-alueisiin.

Perusterveydenhuollon vahvuutena ovat voimavarat (95/100), jossa on hyvä tulos ja paras yhdessä Vesannon kanssa suhteessa vertailualueisiin. Tervossa voimavarojen suhteen on hyvä tilanne siinä, että terveydenhoitajien henkilöstömitoitus (äitiys- ja lastenneuvolassa, kouluterveydenhuollossa ja opiskeluterveydenhuollossa terveydenhoitajia prosentteina suosituksesta) verrattuna kansalliseen suositukseen on hyvä ja koulu- ja opiskeluterveydenhuollon henkilöstön työpanoksen jakamisessa eri kouluihin on huomioitu siihen vaikuttavat tekijät (erityistä tukea vaativien oppilaiden lukumäärä, psykologi ja kuraattoritoiminnan voimavarat kouluissa ja maahanmuuttajataustaisten oppilaiden lukumäärä).

Vahvuutena on myös perusterveydenhuollossa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen resursointi ja johtaminen (80/100), jossa on hyvä tulos ja tulos on sama kuin Vesannolla. Tervossa on selkeä johtamisvastuu terveyden edistämässä eli kunnassa on ylläjäkäri tai muu vastaava sekä ylihoitaja, osastonhoitaja tai muu vastaava, joka on keskittynyt terveyden edistämisen/ ehkäisevän työn kehittämiseen, johtamiseen ja/ tai koordinointiin. Lisäksi terveyskeskuksessa on johtava ylihoitaja/ johtava hoitaja tai muu vastaava hoitotyön johtaja. Myös kunnan asukkaiden terveydentilan seurannan ja tulosten raportoinnin vastuutaho on selkeä.

Kehitettävää perusterveydenhuollon terveydenedistämisasiivisuudessa on seuranta ja tarveanalyysissä, jossa tulos on huono (0/100). Myös vertailualueissa tässä osa-alueessa on erityisen paljon puutteita. Puutteita on vuosittaisessa raportoinnissa ikäryhmittäin ja sukupuolittain luottamushenkilöille suun terveydentilasta, tupakoinnista, ylipainosta, päihdehaittojen kehityksestä ja masennuksen yleisyydestä. Kehitettävää on myös näiden edellä mainittujen asioiden sekä vajaaravitsemuksen suunnitelmallisessa seurannassa ja näiden raportoinnissa toimintakertomuksessa.

Perusterveydenhuolto : Tervo 2020

Perusterveydenhuolto

- Sitoutuminen
- Johtaminen
- Seuranta ja tarveanalyysi
- Voimavarat
- Yhteiset käytännöt
- Osallisuus
- Muut ydintoiminnot

Aineisto päivitetty 18.05.2022

Pisteet	Tervo	Multia	Pukkila	Kihniö	Vesanto	Pohjois-Savon hyvinvointialue	Kokoma
Perusterveydenhuolto	53	62	53	41	53	72	65
Sitoutuminen	42	42	21	0	42	59	33
Johtaminen	80	100	81	52	80	92	82
Seuranta ja tarveanalyysi	0	29	38	0	0	33	47
Voimavarat	95	52	46	79	95	83	69
Yhteiset käytännöt	76	94	51	79	76	85	76
Osallisuus	17	58	58	8	17	68	69
Muut ydintoiminnot	64	58	74	71	64	83	81

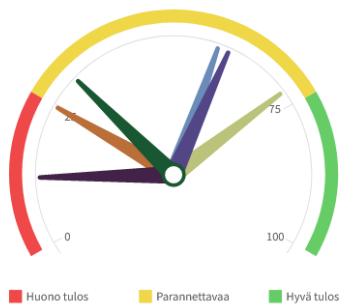
2.5. TEA Kulttuuri 2021

Kulttuurin terveydenedistämisasiivisyys oli Tervossa 43 pistettä vuonna 2021, mikä on toiseksi vähiten suhteessa vertailualueisiin (Kihniö 41) ja laskenut parin vuoden takaisesta (67).

Tervon vahvuutena kulttuurin terveydenedistämisasiivisyudessa on voimavarat (72/100), joka oli paras vertailualueista. Voimavaroissa vahvuus näkyy siinä, että kunnan yleisen kulttuuritoiminnan henkilöstöä oli 0,4 htv/ 1000 asukasta kohden. Lisäksi kirjastotilastot olivat hyvät (mm. asukaskohtaiset e-aineistokulut olivat 3,19€, tapahtumiin osallistujia oli runsaasti ja asukaskohtaiset kirjastoaineistokulut olivat 13,80 €) ja taloustiedot hyviä (mm. käyttökustannukset ja asiakaspalvelujen ostot ja avustukset).

Kehitettävää on seuranta ja tarveanalyysissä (12/100), joka on heikoin vertailualueista ja seuranta ja tarveanalyysi on heikentynyt merkittävästi parin vuoden takaisesta tilanteesta (57/100). Seuranta ja tarveanalyysissä on kehitettävä erityisesti kulttuuripalveluiden saavutettavuuden arvioinnissa. Lisäksi kunnan tulisi seurata kunnan järjestämiin kulttuuripalveluihin osallistuneiden määrän kehitystä (lapset ja nuoret, työkäiset, ikääntyneet), sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköissä järjestettyyn kulttuuritoimintaan osallistuneiden asiakkaiden määrää ja tarjotun kulttuuritoiminnan määrää sekä taiteen perusopetukseen osallistuvien lasten ja nuorten suhteellista osuutta alle 18-vuotiaista. Kuntalaisten tyytyväisyyttä kulttuuripalveluihin seurataankin jo hyvin kahden vuoden välein. Näistä edellä mainituista asioista tulisi myös tehdä yhteenveto hyvinvointikertomukseen ja esitellä tiedot johtoryhmälle ja luottamushenkilöille.

Kulttuuri : Tervo 2021

Kulttuuri

- Sitoutuminen
- Johtaminen
- Seuranta ja tarveanalyysi
- Voimavarat
- Osallisuus
- Muut ydintoiminnot

Aineisto päivitetty 18.05.2022

Pisteet	Tervo	Multia	Pukkila	Kihniö	Vesanto	Pohjois-Savon hyvinvointialue	Koko maa
Kulttuuri	43	73	66	41	52	73	66
Sitoutuminen	58	52	60	48	29	72	67
Johtaminen	25	77	52	38	78	82	78
Seuranta ja tarveanalyysi	12	96	84	38	38	63	51
Voimavarat	72	60	69	41	44	66	61
Osallisuus	60	87	100	40	70	74	69
Muut ydintoiminnot	31	67	33	39	56	81	69

3. HYTE-kerroin

HYTE-kerroin on kannustin kunnille, joka tarkoittaa, että kuntien rahoituksen valtionosuuden suuruus määräytyy osaksi niiden tekemän HYTE- eli hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön mukaan. Tällä halutaan varmistaa kuntien aktiivinen toiminta asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Kannustin on suunniteltu otettavan käyttöön vuoden 2023 alusta, jolloin kunnille jaetaan ensimmäisen kerran HYTE-kertoimen perusteella laskettu valtionosuus. Tällä hetkellä minimi on 7,70 € /asukas ja maksimi 21,80 € /asukas. HYTE-kerroin lasketaan siihen valittujen indikaattorien pohjalta. Lisäosan suuruus määräytyy kahdenlaisten indikaattorien perusteella: toimintaa kuvaavista **prosessi-indikaattoreista** sekä tuloksia kuvaavista **tulosindikaattoreista**. Indikaattorien soveltuvuus arvioidaan määrääjain, eivätkä ne tule olemaan aina samoja.

Vuonna 2021 HYTE-kerroin (euroa / asukas) olisi Tervossa 18,60 € /asukas, joka on suurin vertailukunnista (Kihniö 17,90 €, Vesanto 14,80 €, Pukkila 14,80 € ja Multia 11,80 €). Nyt tehtävä työ tulee siis vaikuttamaan jatkossa kunnan tulorahoitukseen. HYTE-kerroin, 1000 euroa olisi vuonna 2021 ollut Tervossa 28,0, joka on keskimääräinen suhteessa vertailukuntiin (Kihniö 32,5, Vesanto 29,2, Pukkila 27,2, Multia 18,4).

HYTE-kertoimen rahoitus lasketaan asukasta kohden määritelty hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen perushinta x asukasluku x hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kerroin.

HYTE-kerroin euroina / keskiarvot:

HYTE-kerroin, Tervo	2018	2020	2021
HYTE-kerroin euroa / asukas	5	15,4	18,6
HYTE-kerroin, 1 000 euroa	8	23,4	28
Prosessi-indikaattoreiden keskiarvo (HYTE-kerroin)	10	71	64
Tulosindikaattoreiden keskiarvo (HYTE-kerroin)	53	42	67

Prosessi-indikaattorit kuvaavat kunnan toimintaa väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi ja mittaavat laajasti pitkäjänteistä, suunnitelmallista tekemistä. Toimintaa kuvaavat indikaattorit: peruskoulut (4 yksittäistä indikaattoria), liikunta (5 yksittäistä indikaattoria), kuntajohto (5 yksittäistä indikaattoria) ja kulttuuri (1 uusi indikaattori, ei näy vielä tässä esitetyissä laskelmissa). Indikaattorit mittaavat laajasti tekemisiä aina johtamisesta, seurannasta ja arvioinnista, resursseista ja kuntalaisten osallisuuden edistämisestä käytännön tekemisiin. Tärkeää on myös työn pitkäjänteisyys ja suunnitelmallisuus.

Prosessi-indikaattorien keskiarvo Tervossa on 64 vuonna 2021, joka on keskimääräinen suhteessa vertailukuntiin.

Prosessi-indikaattorien lukemat Tervon osalta:

PROSESSI-INDIKAATTORIT, TERVO	2017	2018	2019	2020	2021
Koulussa noudatetaan Valtion ravitsemusneuvottelukunnan kouluruokailusuositusta koululounaan ja välipalojen järjestämisessä	0	0	100	100	100
Koulussa on pitkät liikuntavälitunnit	100	100	100	100	100
Kouluympäristön terveellisuuden ja turvallisuuden sekä koulu yhteisön hyvinvoinnin edistämisen tarkastus	100	100	0	0	0
Kunnan palveluiden suunnittelussa ja kehittämisessä hyödynnetään asukasraateja ja foorumeja			100	100	0
Kunnan talousarviossa ja taloussuunnitelmassa määritellään talousarviovuodelle mittarit, joilla seurataan väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteiden toteutumista			100	100	100
Kunnan tarkastuslautakunnan arviointikertomuksessa arvioidaan valtuustokausittain kunnan hyvinvointi- ja terveystavoitteiden toteutuminen			0	0	0
Kunnassa järjestetään kohdennettuja liikumisryhmiä liikuntaseuratoiminnan ulkopuolella oleville lapsille ja nuorille				0	0
Kunnassa toimii erikseen nimetty asiantuntija, suunnittelija tai vastaava, joka koordinoi hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä			100	100	100
Kunnassa toimii liikunnan edistämistä käsittelevä poikkihallinnollinen työryhmä				100	100
Kunta kutsuu säännöllisesti koolle liikuntaseurojen ja yhdistysten yhteiskokouksen				100	100
Lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuutta raportoidaan vuosittain kunnan hyvinvointikertomuksessa tai vastaavassa kertomuksessa				0	0
Liikunnan edistämisestä vastaavat viranhaltijat osallistuvat toimielinten vaikutusten ennakoarviointiin				100	100
Oppilaiden poissaolojen kokonaismäärää seurataan koko koulussa	0	0	100	100	100
Valtuustolle raportoidaan vuosittain väestön elintavoista ja niissä tapahtuneista muutoksista			100	100	100
Onko kunnalla käytössä jokin pysyvä käytäntö, jolla kunta järjestää tai tukee taloudellisesti kunnassa järjestettävää kulttuuriluotsi- tai kulttuurikaveritoimintaa tai muuta vastaavaa vapaaehtoistoimintaa?			0		0

Tulosindikaattorit (6 kpl, Sotkanet) mittaavat muutosta väestön terveydessä ja hyvinvoinnissa. Tulosindikaattoreista lasketaan kahden viimeisimmän vuoden erotus kuvaamaan tapahtunutta muutosta. Poikkeuksena tästä on kouluterveyskysely, joka toteutetaan kahden vuoden välein. Jos jonkin indikaattorin arvo on jo tavoitetilanteessa, saa kunta sen osalta maksimipisteet. Jotta kunnan

väestörakenne, sairastavuus tai työttömyystilanne ei vaikuttaisi tulokseen, mitataan tulosindikaattoreissa muutosta.

Tulosindikaattorit: toimeentulotuki, koettu terveys, ylipaino, työkyvyttömyyseläke, kaatumisjaksot ja koulupudokkaat

Tulosindikaattorien keskiarvo vuonna 2021 on Tervossa 67, mikä on paras suhteessa vertailukuntiin (Vesanto 40, Multia ja Pukkila 41, Kihniö 55).

TULOSINDIKAATTORIT, TERVO	2017	2018	2019	2020	2021
Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajaksot 65 vuotta täyttäneillä / 10 000 vastaavanikäistä	543	824,6	396,6	374,8	402
Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17 - 24-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä		6,7			
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25 - 64-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä	1,3	1,1	1	1,2	
Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25 - 64-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä	14,7	13,6	13,4	12,1	12,4

4. Edellisen valtuustokauden painopisteiden, tavoitteiden ja toimenpiteiden arviointi

4.1. Lapset ja nuoret

Painopiste	Suunnitellut toimenpiteet	Toteuma
Harrastusmahdollisuuksien lisääminen	Matalan kynnyksen ryhmätoiminta	<p>Kunnassa on lisätty ohjattua nuorisotilojen käyttöä koulupäivän jälkeen eri ikäisille tervolaisille nuorille. Nuorisotilojen käyttökertojen määrä vuonna 2021 oli 1522 (perusopetusikäisiä 92, mukana esiopetusikäiset). Nuorisotilojen käyttö on ollut aktiivista.</p> <p>Vuonna 2020 työskentelyn lasten ja nuorten ennaltaehkäisevissä palveluissa aloitti koulutsemppari (työaika yhtenäiskoulu ja nuorisotyö yht. 40%), joka on järjestänyt koululla välituntitoimintaa, kahvivälitunteja sekä muuta ryhmätoimintaa.</p> <p>Eri järjestöt ja yhdistykset ovat järjestäneet lapsille ja nuorille runsaasti erilaista matalan kynnyksen harrastustoimintaa, kuten salibandykerhoa, erilaista urheilutoimintaa, uimakouluja sekä partiota. Myös palokuntanuorten toiminta on ollut aktiivista.</p>
	Lasten ja nuorten toiveiden kuuleminen	<p>Nuorisovaltuustotoiminta saatiin käynnistettyä syksyllä 2021, mikä on luonteva vaikuttamiselin tervolaisille nuorille.</p> <p>Tervon on ollut mukana Mansikka Ry:n Nuoret mukaan -hankkeessa yhdessä muiden SavoGrow -kuntien sekä Leppävirran kanssa. Hanke on nuorten osallisuuden ja vaikuttamismahdollisuuksien kehittämishanke.</p> <p>Tervon nuorten ohjaus- ja palveluverkosto NOP on kokoontunut säännöllisesti. Lisäksi SavoGrow -kuntien yhteinen NOP -verkosto. Kuntakehittäjä Saara Hanhela kartoitti syksyllä 2019 5-9 -luokkalaisten nuorten näkemyksiä arjesta Tervossa. Toiveiden mukaisesti nuorisotilan aukioloaikoja pidennettiin ja lisättiin yhteistyössä järjestöjen kanssa.</p> <p>Lasten ja nuorten toiveita harrastustoiminnasta on kyselty koulukuraattorin toimesta keväällä 2022.</p>
	Eväitä Elämälle -ohjelma	Eväitä Elämälle -ohjelma ei ole näkynyt suoraan kunnan puolelle aktiivisena toimintana. Yksityiset vähävaraiset lapsiperheet ovat voineet hakea ohjelman puitteissa tukea harrastuksiin, ruokalahjakortteja sekä tukea toisen asteen oppimateriaalikustannuksiin.
	Harrastusvälineiden lainaus esim. kirjastosta	<p>Kirjastolla on lisätty lainattavien harrastusvälineiden määrää esim. liikuntavälineitä kuten lento- ja koripalloja, pihapelejä, pelastusliivejä, sulkapallosetti, lumikenkiä, frisbeekiekkoja sekä musiikkivälineistöä.</p> <p>Lainausmäärä on ollut hyvä, ja tietoisuuden lisääntyttyä lainausmäärä on ollut entisestään kasvava. Hankintoja tehty yhteistyössä kirjasto- ja liikuntatoimen kanssa.</p>

Lasten ja nuorten ylipainon vähentäminen	Kouluissa edistetään liikunnallista toimintakulttuuria (Liikkuva koulu)	Koulu on toteuttanut Liikkuva koulu -kulttuuria laajasti. Välituntivälineistön hankinnassa on kuultu oppilaiden toiveita ja vanhempainyhdistys on osallistunut niiden hankintaan. Koululla on järjestetty erilaisia retkiä ja liikuntapäiviä, myös oppilaita on osallistettu toiminnan suunnittelussa. Koululla on järjestetty viikoittain liikunnallista välituntiohjelmia 0-2 -luokkalaisille. 7-luokkalaisille opetetaan 1h/vko enemmän liikuntaa kuin valtakunnallinen minimi edellyttää.
	Lääkärin tai hoitajan läheteellä pääsee ravitsemusterapeutin yksilöohjaukseen	Painopolku-menetelmä käytössä.
	Perheliikuntaneuvola edistää koko perheen liikuntatottumuksia	Perheliikuntaneuvolamenetelmää ei ole otettu Tervossa käyttöön.
	Urheiluseurat ja -järjestöt tarjoavat tukea vähävaraisten perheiden liikuntaharrastuksiin	Tervon Urheilijoiden vuosittainen jäsenmaksu on erittäin pieni (alle 18-vuotiailta 10/vuosi). Eri harrasteryhmien kausimaksut on poistettu edesauttaen vähävaraisten perheiden osallistumismahdollisuuksia. Lisäksi maksuissa on joustettu myös tarpeen mukaan. Tervon Urheilijat tarjoavat laajasti harrastetoimintaa eri lajeissa.
Lasten ja nuorten ylipainon vähentäminen, ravitsemus	Neuvokas perhe - elintapaohjausmenetelmä	Koko Kysterin lastenneuvolan henkilökunta on koulutettu Neuvokas perhe -elintapaohjausmenetelmään.
	Varhaiskasvatuksessa ja kouluissa panostetaan tarjottavan ruoan hyvään ravitsemukselliseen laatuun Lasten lounaat ovat Sydänmerkki-kriteerien mukaisia.	Varhaiskasvatuksen ja yhtenäiskoulun ateriat tulevat ostopalveluna At- tendo Vuokon omasta keittiöstä. Aterioiden suunnittelussa ja valmistuksessa huomioidaan ravitsemusasiat hyödyntäen kotimaisia raaka-aineita ja satokauden tuotteita. Ruoan kotimaisuusaste on yli 70%.
Lapsi- ja perhepalveluiden kehittäminen edelleen	LAPE-hanke. Lasten ja nuorten hyvinvointi sekä lapsiperheiden palvelujen parantaminen on kirjattu uuteen hallitusohjelmaan Perhekeskustoimintamallin ja lastensuojelun toimintamallien käyttöönoton koordinointi ja ohjaus	Ei ole edennyt. LAPE -hanke on näkynyt toiminnassa vähän resurssien puutteen vuoksi, kuten myös perhekeskustoimintamallin ja lastensuojelun toimintamallien käyttöönoton koordinointi ja ohjaus.

4.2. Työkäiset

Painopiste	Suunnitellut toimenpiteet	Toteuma
Työttömyyden vähentäminen	<p>Työllisyyttä edistävät toimenpiteet, mm.</p> <p>-työnhakuvalmennus ja uravalmennus</p> <p>-työkokeilu ja koulutuskokeilu</p> <p>-työvoimakoulutus</p> <p>-omaehtoinen opiskelu työttömyysetuudella tuettuna</p> <p>-kuntouttava työtoiminta</p>	<p>Työmarkkinatuen kuntaosuutta on pyritty pienentämään työmarkkintuella olevien tehokkaalla työllistämistyöllä sekä etuuksien tarkastelulla (asiakkaan oikea-aikainen etuus) ohjaamalla mm. terveystarkastuksiin. Palveluohjauksen painotus, TYP -työskentely. Arvioitu työttömien työ- ja toimintakyvyn realistista tilannetta.</p> <p>Sakkyn toimesta järjestetty alueellinen työvoimapolitiittinen lähihoitajakoulutusohjelma, joka oli samalla vastaus alueen työvoimapulaan hoiva-alalla. Kunnalla myös oppisopimuskoulutuksella kuntaan työllistyneitä kotihoitoon.</p> <p>Työkokeiluja ei ole ollut. Maaseutukunnan Kotelo -hanke täydensi työllistävyyden ja osallisuuden vahvistamista tarjoamalla matalan kynnyksen tukea ja ohjausta työllistymiseen ja työnhakuun sekä koulutukseen ja alan vaihtoon. Kohderyhmänä kaikki työkäiset. Tuki on ollut konkreettista (esim. tuki hakemusten täyttämiseen). Toiminta on asiakkaalle vapaaehtoista.</p>
Päihde (alkoholi- ja huume) ja mielen-terveysongelmien väheneminen	Vaikuttaviksi todettujen työmenetelmien hyödyntäminen	Mielenterveys- ja päihdetyöntekijän (sosiaaliohjaajan) työpanos 0,2 htv, asiakkaiden säännöllinen tapaaminen. Osallisuuden tukena vertaistukiryhmien kokoontumiset 2 x kk. Päihdeettömyyden tueksi vuosina 2017-2019 järjestetty viikon mittainen leiri mt- ja päihdeasiakkaille. Puhekesiötoimenpiteet käytössä.
Liikuntamahdollisuuksien lisääminen	Matalan kynnyksen liikuntapalvelut	Vuosittain varataan määrärahoja liikuntatilojen ja -alueiden ylläpitoon (esim. ulkoilureitit, jääkiekkokaukalo, hiihtoladut, frisbeegolf -rata), jotka ovat kaikille maksuttomia harrastuksia. Kuntosalikortin vuosimaksu on edullinen. Tarvetta olisi matalan kynnyksen liikuntapalvelujen ohjaustoimintaan, jossa työkäisiä perehdytettäisiin tiloihin ja toimintoihin.
Terveet elintavat	<p>Liikuntaneuvonta</p> <p>Terveyden edistämisen hankkeet</p>	Toimenpiteet eivät ole juurikaan edistyneet, sillä liikuntaneuvontaa on vain satunnaisesti. Jatkossa vähän liikkuville työkäisille voisi liikuntaneuvontaa lisätä ja kohdentaa. Terveyden edistämisen hankkeita ei ole haettu.
Arjen turvallisuus; tapaturmien ja onnettomuuksien ehkäisy	Turvallisuussuunnitelman laatiminen/päivittäminen	Ei ole edennyt. Turvallisuuksuunnitelmaa ei ole laadittu.

4.3. Ikääntyneet

Painopiste	Suunnitellut toimenpiteet	Toteuma
Arjen turvallisuus; tapaturmien ja onnettomuuksien ehkäisy	Turvallisuussuunnitelman laatiminen/päivittäminen	Turvallisuussuunnitelmaa ei ole laadittu viime valtuustokauden aikana.
Kaatumisten ennaltaehkäisy	Oikea-aikainen apuvälinearvio	Terveyskeskuksen fysioterapeutti on tehnyt oikea-aikaista apuvälinearviota suunnitellusti.
	Voimaa vanhuuteen kärkihanke 2016-2018	Kärkihankkeessa tavoitteena oli kohdentaa liikuntatoimintaa kotona ilman hoivapalveluja asuville iäkkäille. Tervo ei ollut mukana hankkeen ohjelmakuntana, mutta ikäihmisten liikuntapalveluja on pyritty kehittämään mm. säännöllisten virikepiirien sekä yli 75 -vuotiaiden ilmaisen kuntosalikortin merkeissä.
Kotona asumisen turvaaminen	Ennaltaehkäisevät palvelut	Kotona asumisen tukemiseksi on suunniteltu ennakoivan palvelutarpeen arviointityötä, mutta ei se ei ole vielä käynnistynyt siten että olisi toteutunut systemaattisesti 70 -vuotiaiden ennakoivana palvelutarpeen arviointina.
	Palvelutarpeen arviointi Etäpalveluiden kehittäminen Kotiavun lisääminen Omaishoitajien tukeminen	Kotihoidossa virtuaalikoitihoito on otettu käyttöön säännöllisenä palveluliikoimaan 2019. Vuonna 2021 sosiaalialan opiskelijat tekivät etäkokeilun ikäihmisten viriketoiminnasta. Omaishoitajien vapaakäytäntöjä on pyritty viemään eteenpäin, näin pyritty tukemaan omaishoitajien jaksamista. Omaishoidon tuen portaita ja maksukorvausta lisätty.
	Apuvälineet	Kotona asumisen turvaamiseksi tarvittavat apuvälineet on järjestyneet terveyskeskuksen kautta.
Osallisuuden vahvistaminen	Aktiivista ryhmätoimintaa matalla kynnyksellä	Osallisuuden vahvistamiseksi on tehty yhteistyötä OSPA -hankkeessa, jossa Tervo on ollut pilottikuntana. Ikäihmisille on ollut säännöllistä ryhmätoimintaa vapaaehtoisten vetämällä Tarinatuvalla sekä kunnan liikuntatoimen virikepiirien merkeissä.
	Osallisuussuunnitelma	Osallisuussuunnitelma on sisällytetty laajaan hyvinvointikertomukseen. Osallisuuden kehittämisessä ja seurannassa tarvitaan kehittämistä.
Terveet elintavat	Liikuntaneuvonta, Terveystiedon edistämisen hankkeet	Liikuntaneuvontaa on toteutettu jonkun verran ikäihmisille virikepiirien muodossa. Varsinaista liikuntaneuvontaa ei ole, mutta sen kehittämiselle on selkeä tarve.

4.4. Ympäristö ja asuminen

Painopiste	Suunnitellut toimenpiteet	Toteuma
Muuttoliikkeen vahvistaminen	Asuntoja tarjolla erilaisiin elämäntilanteisiin Ajanmukainen asuntokanta Koti rannalla-messut 2020	Tervossa haasteena on asuntojen puute uusien asukkaiden tarpeisiin. Kunnan oma vuokra-asuntokanta soveltuu heikosti erilaisiin elämäntilanteisiin, perusparannuksia ei ole tehty vuosien saatossa ja asuntokanta on pääsääntöisesti vanhaa. Kysynnän ja yksityisten omistajien vuokra-asuntotarjonnan kohtaamista on pyritty lisäämään vapaaehtoisten kuntalaisten toimesta perustamalla facebookiin Tervon tontti & talopörssi -ryhmä. Koti Rannalla -messut peruttiin koronan vuoksi.
Liikenneyhteydet	Sivukylät otetaan huomioon suunnittelussa Kimppakyydit Asiointiliikenne	Suunnitelman mukaisesti asiointiliikenne on järjestetty kutsuohjattuna joukkoliikenteenä kahdesti viikossa (Talluskylän alue keskiviikkoisin, Nilakan rannan alue torstaisin). Kauppa-asiointia on pyritty kehittämään yhdessä paikallisten yrittäjien kanssa.
Kaikenikäisten liikunta- ja virkistysalue	Uuden liikuntapuiston suunnittelu	Vuonna 2020 Savonia AMK -opiskelijat tekivät uuden liikuntapuiston hankkeen suunnittelua. Varsinainen suunnittelu siirrettiin tuleville vuosille eikä projekti ole edennyt.
Uusi koulu	Uuden koulun suunnittelu	Uuden koulun suunnitteluhanke keskeytyi koronan vuoksi keväällä 2020. Syksyllä 2021 suunnittelu käynnistettiin uudelleen yhteistyössä Palveluyhtiö Viisarit Oy:n kanssa.

4.5. Osallisuussuunnitelma

Painopiste	Suunnitellut toimenpiteet	Toteuma
Osallisuuden edistäminen otetaan osaksi kunnan toimintakulttuuria	Kuntalaisten osallisuus huomioidaan päätöksenteossa	Toteutunut osittain. Varsinkin uuden koulun suunnittelussa pyritty osallistamaan myös kuntalaisia prosessin eri vaiheissa.
Kunnan henkilöstön sitouttaminen ja ohjaus	Kunnan henkilöstö koulutetaan osallistavampaan toimintatapaan	Toteutunut osittain. Tiiviisti osallisuutta edistävien hankkeiden parissa työskennelleet työntekijät ovat saaneet enemmän työkaluja osallistavan toimintatavan suuntaan.
Uusien, osallisuutta edistävien työkalujen ja toimintatapojen käyttöönotto	Otetaan käyttöön uusia, tarkoituksenmukaisia osallisuutta edistäviä työkaluja ja toimintatapoja, kuten esimerkiksi kuntalaisraadit Tutkitaan erilaisten sähköisten sovellusten ja palveluiden käyttöönottoa	11/20 - 03/21 välillä Tervossa kokeiltiin automatisoituja ro-bottipuheluita, joiden tavoitteena oli demokratian tukeminen osallisuutta edistämällä. Kokeilun tavoitteena oli myös tehdä näkyväksi kuntalaisten näkökulmien huomioimista päätöksenteossa sekä kasvattaa vuorovaikutusta kuntalaisten, luotamushenkilöiden ja kuntatyöntekijöiden kanssa.

	<p>Kehitetään kunnan kotisivuja vuorovaikutteiseen suuntaan</p> <p>Kuntalaisten kanssa pohditaan muita osallisuus- ja vuorovaikutustapoja</p>	<p>Yhteistyössä hanketoimijoiden kanssa (OSPA -hanke, Mukana -hanke) on kokeiltu joitain osallistavia työtapoja esimerkiksi kouluhankkeen ympärillä.</p> <p>Tervossa on toiminut vapaamuotoinen elinvoimaryhmä, jossa on ollut mukana aktiivisia kuntalaisia, paikallisia toimijoita sekä viranhaltijoita.</p> <p>Koronaepidemia on vaikeuttanut jonkun verran osallisuutta edistäviä toimintatapoja ja perinteisistä kuntalaisraadeista ja kumppanuuspöydistä on jouduttu siirtymään enemmän sähköisiin tapoihin, mikä ei ole aina välttämättä tuottanut samantyyppisiä tuloksia.</p>
Osallisuutta tukevien käytäntöjen ja kohtaamispaikkojen järjestäminen	<p>Tehostetaan tilojen käyttöä ja markkinointia</p> <p>Varmistetaan kokoontumistilojen esteettömyys ja saatavuus</p>	<p>Tilojen käyttöä tehostettu esimerkiksi tarjoamalla etätyötiloja kunnan kiinteistöistä.</p> <p>Kesällä 2021 kunnanviraston pihalle siirretystä Salvosmökistä luotiin kaikille kuntalaisille avoin ja maksuton kohtaamispaikka. Tila on esteetön.</p>
Osallisten ottaminen mukaan suunnitteluun ja päätöksentekoon	<p>Otetaan vaikutusten ennakoarviointimalli käyttöön laajemmin ja systemaattisemmin</p> <p>Tutkitaan osallistavan budjetoinnin mahdollisuutta</p>	<p>Vaikutusten ennakoarviointia ei ole otettu käyttöön.</p> <p>Osallistavan budjetoinnin mahdollisuutta ei ole saatu vietyä eteenpäin.</p>
Järjestöyhteistyön kehittäminen	Järjestösuunnitelman käyttöönotto	Järjestösuunnitelma on edelleen laadintavaiheessa.
Viestinnän kehittäminen	<p>Panostetaan ennakoivaan viestintään ja oikeiden viestintäkanavien valintaan</p> <p>Edistetään kunnan henkilöstön valmiuksia osallistua eri foorumeilla avoimeen keskusteluun palvelualueidensa asioista</p> <p>Vahvistetaan vuorovaikutusta yhdensuuntaisen viestinnän sijaan</p> <p>Vahvistetaan henkilöstön vuorovaikutustaitoja</p> <p>Kehitetään sähköisiä palautekanavia</p> <p>Tehostetaan sosiaalisen median käyttöä</p>	<p>Viestintää kehitetty runsaasti. Kirjastovirkailijan työajasta resursoitu 20% viestintään ja markkinointiin, pyrkimys vahvistaa positiivista kuntaimagoa sekä palvelemaan kuntalaisia paremmin.</p> <p>Sivistystoimen toiminta-alue viestii aktiivisesti erilaisissa sosiaalisen median foorumeissa ja tuo esiin päivittäistä toimintaansa. Viestinnässä korostuu myös vuorovaikutus. Myös kunta hyödyntää viestinnässään sosiaalista mediaa aktiivisesti tiedottaessaan palveluista ja erilaisista tapahtumista.</p> <p>Viestintää ja tiedottamista kuntalaisten suuntaan pyritty kehittämään aktiivisesti.</p>

	Järjestetään viestintäkoulutusta henkilöstölle ja päättäjille Oikea-aikaisen tiedottamisen kehittäminen	
--	--	--

4.6. Järjestösuunnitelma

Painopiste	Suunnitellut toimenpiteet	Toteuma
Järjestötyötä edistävän henkilön nimeäminen (järjestökoordinaattori)	Työajan resursointi	Kunnan järjestökoordinaattoriksi on nimetty kirjasto- ja kulttuuripalveluiden esimies, jonka työaikaan on resursoitu järjestöjen kanssa tehtävä yhteistyö.
Järjestösuunnitelman laatiminen yhdessä järjestöjen kanssa	Kirjataan järjestöjen kanssa tehtävän yhteistyön periaatteet järjestöyhteistyön ohjeeseen	Ei toteutunut täysin suunnitelman mukaisesti valtuustokauden aikana koronapandemian sitoessa työvoimaresursseja. Järjestösuunnitelman laadinta käynnistynyt loppuvuodesta 2021.
Kunnan päättäjien ja järjestöjen edustajien yhteiset tapaamiset	Yhteiset tapaamiset 1-2 x vuodessa	Erillisiä tapaamisia päättäjien kanssa ei ole toteutettu, mutta järjestöilloissa kunnan edustaja/edustajia ollut paikalla.
Toiminnan vuosikello käyttöön	Vuosikellon avulla suunnitellaan ja jäsennetään toimintaa	Ei ole otettu käyttöön.
Nuorten aktivoiminen mukaan seuratoimintaan	Jalkautetaan järjestöihin hyviä toiminta- ja viestintätapoja, joilla oman toiminnan voisi saada näkyviin ja kiinnostavaksi työikäisille ja nuorille Kouluissa kokeillaan aktiivisen kansalaisen kasvatusta	Ei ole toteutunut.
HYTE -kertomusta työstetään yhdistysten kanssa yhdistysilloissa		Hyte-yhdyshenkilö ollut mukana järjestöilloissa ja kertonut hyvinvoinnin edistämistyöstä sekä Tervon kunnan tilanteesta se tavoitteista ja toimenpiteistä.
HYTE-ryhmään kutsutaan järjestöedustajia	Järjestöyhteyshenkilöiden sekä hyte -koordinaattorin yhteistyö kuntalaisten terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi	Ei ole toteutunut.

5. Johtopäätökset ja toimenpide-ehdotukset

HYVÄÄ TILASTOJEN VALOSSA:

Talous ja elinvoima

- verotulot/ asukas on ollut nousussa 2017-2021
- väestön koulutustaso on noussut tasaisesti
- kunnan pienituloisuusaste on laskusuunnassa
- työllisten määrä on tasaisessa pienessä nousussa

Lapset, nuoret ja lapsiperheet

- varhaiskasvatukseen osallistutaan aktiivisesti
- lastenneuvolapalvelut ovat toteutuneet hyvin
- pitää koulunkäynnistä (4. ja 5.lk)
- vähintään tunnin päivässä liikkuvia on hyvin (4. ja 5.lk)
- 8. ja 9. luokan nuoret nukkuvat arkisin riittävästi (harva nukkuu alle 8h)
- 8 ja 9.luokan nuoret ovat tyytyväisiä elämäänsä tällä hetkellä
- harva ollut huolissaan mielialastaan kuluneen 12kk aikana (8. ja 9.lk)
- harva kokee koulu-uupumusta (8. ja 9.lk)
- tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa on vähän (8. ja 9.lk)
- opettajalta saatu välittävä ja oikeudenmukainen kohtelu on keskimääräistä parempi (8. ja 9.lk)

Ikäihmiset

- säännöllisen kunnallisen kotihoidon piirissä olevia yli 75v paljon
- omaishoidon tuen piirissä olevien ikäihmisten määrä kasvussa

Terveydenedistämisasiivisuus

- kuntajohdon osalta hyvää seuranta ja tarveanalyysissä; johtoryhmässä seurataan säännöllisesti asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden tilaa, terveyseroja ja raportoidaan näistä
- perusterveydenhuollossa vahvuutena ovat voimavarat eli henkilöstömitoituksessa, resurssoinnissa ja johtamisessa.
- kulttuurin terveydenedistämisasiivisuudessa vahvuutena voimavarat eli henkilöstöä suhteessa asukasta kohden ja kirjaston kustannusvaikuttavuus
- perusopetuksen terveydenedistämisasiivisuudessa vahvuutena seuranta ja tarveanalyysi eli seurataan koulukiusaamista, seksuaalista häirintää, tupakkatuotteiden ja huumeiden käyttöä, tapaturmien esiintymistä jne.. Vahvuutena on myös voimavarat eli henkilöstömitoitus (ei lääkäri ja psykologi, joissa kehitettävää)

HUOLENAIHEET TILASTOJEN VALOSSA:

Talous ja elinvoima

- lainakanta ollut nousussa
- demografinen huoltosuhde korkea ja nousussa
- syntyvyys on laskussa ja ikääntyneiden määrä on suuri
- työttömyys ja nuorisotyöttömyys

Lapset, nuoret ja lapsiperheet

- lastensuojelun avohuollon asiakkuudet ovat nousussa
- mielialaan liittyviä ongelmia kahden viime viikon aikana (4. ja 5.lk)
- ei syö aamupalaa joka arkiamu (8. ja 9.lk)
- vähintään tunnin päivässä liikkuvien määrä on keskiarvoa vähäisempää (8. ja 9.lk)
- keskimääräistä harvempi pitää koulunkäynnistä (8. ja 9.lk)
- hampaiden harjaus harvemmin kuin kahdessa päivässä on keskiarvoa yleisempää (4. ja 5.lk ja 8. ja 9.lk)
- vaikeuksia oppimistaidoissa 41%:lla (8. ja 9.lk)
- ylipainoisten lasten määrä lisääntyy jokaisessa ikäryhmässä huolestuttavasti

Työikäiset

- työikäisten tuki- ja liikuntaelin sekä sidekudossairauksien vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavien osuus on suuri
- työikäisten mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkkeellä olevien osuus on suuri
- sairauspäivärahaa mielenterveysperusteisesti saavien osuus on nousussa
- työikäisten sairastavuus suurta
- perusterveydenhuollon lääkärikäyntien määrä

Ikäihmiset

- ikääntyneiden erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettujen määrä
- täyttä kansanterveyseläkettä saavia on paljon, pienituloisuutta eläkeikäisessä väestössä paljon

Terveydenedistämisasiivisuus

- Kuntajohdon tulisi huomioida kestävä kehitys, kunnassa tulisi tehdä päätös ja kirjallinen ennakkoarvioinnin (EVA) käytöstä päätösten valmistelussa ja ottaa EVA käyttöön
- perusterveydenhuollon terveydenedistämisasiivisuudessa tulisi kehittää seuranta ja tarveanalyysissä eli vuosittain tulisi raportoida ikäryhmittäin ja sukupuolittain luottamushenkilöille suun terveydentilasta, tupakoinnista, ylipainosta, päihdehaittojen kehityksestä ja masennuksen yleisyydestä

- kulttuurin puolella kehitettävää seuranta ja tarveanalyysissä eli saavutettavuuden arvioinnissa, kulttuuripalveluiden osallistuneiden määrän seurannassa
- perusopetuksessa on kehitettävää osallisuuden edistämässä niin oppilaiden kuin huoltajien osalta.

Tervon hyvinvoinnin ja terveydenedistämistyön ehdottomia vahvuuksia ovat hyvin toimivat peruspalvelut, joiden avulla pystytään turvaamaan jokaisen ikäryhmän tarvitsemat palvelut ja toiminnot. Huolimatta pienestä asukas pohjasta, Tervossa toimii lasten ja nuorten palvelut (varhaiskasvatus, perusopetus) on saatu järjestettyä laadukkaasti ja tehokkaasti. Ikäihmisten kotiin annettavat palvelut ovat monipuolisia ja riittäviä, mahdollistaen palvelut omaan kotiin mahdollisimman pitkään. Terveyttä ja hyvinvointia edistäviin liikuntapalveluihin on panostettu jo vuosien ajan ohjalla määrärahoja ympärivuotisesti monipuolisten liikunta-alueiden ylläpitoon. Lisäksi Tervossa toimii erittäin aktiivinen urheiluseura, joka tarjoaa erittäin monipuolisia liikuntamahdollisuuksia joka ikäryhmälle. Kunnan kirjastopalvelut ovat monipuolisia ja toimivia ja kulttuuritoiminta tarjoaa ympäri vuoden erilaisia tapahtumia eri ikäryhmille. Tervon erityinen vahvuus on aktiivinen ja monipuolinen järjestö- ja yhdistystoiminta. Aktiiviset yhdistykset tarjoavat monenlaista toimintaa ja tapahtumia, jotka osaltaan vahvistavat tervolaisten hyvinvointia ja terveyttä.

Tervossa hyvinvoinnin ja terveydenedistämistyön suurimmat haasteet ovat olleet niukkahkot resursit sekä tiedon puute. Hyvinvoinnin ja terveydenedistämistyön vastuuhenkilöt ovat vaihtuneet valtuustokauden aikana useampaan kertaan eikä systemaattista työskentelytapaa ole saatu juurrutettua. Myös ymmärrys siitä, mitä konkreettinen hyvinvoinnin ja terveydenedistämistyö on jokaisen toimialan kohdalla, on osin puutteellista. Hyvinvoinnin ja terveydenedistämistyötä tulisi jatkossa tuoda esiin konkreettisemmin käytännön teoilla sekä kehittää työkalu, jolla konkreettisia toimenpiteitä dokumentoidaan, seurataan ja arvioidaan.

Hyvinvoinnin ja terveydenedistämistyön ydinasiaksi tulisi rakentaa kumppanuus eri toimijoiden välille. Kunta ei voi tehdä kaikkea, eikä myöskään ihmisten puolesta. Tällä hetkellä haasteena on toimijoiden erillisyys – jokainen toimii tahollaan, eikä yhteisiä rajapintoja tai resurssien yhdistämistä juurikaan ole. Yhteistyöhön tulisi saada vahvemmin mukaan yhdistykset, yritykset, seurakunta, luottamustoimijat sekä yksittäiset kuntalaiset. Kun työhön saadaan liitettyä kumppanuus jo suunnitelmavaiheessa, on paremmat mahdollisuudet päästä myös tavoitteisiin samalla osallisuuden toteutuksessa entistä vahvemmin.

Hyvää tilastojen valossa

- Tervossa verotulot / asukas olleet nousussa 2017 - 2021
- Väestön koulutustaso noussut tasaisesti
- Työllisten määrä on ollut tasaisessa pienessä nousussa
- Kunnan pienituloisuusaste on ollut pienessä laskusuunnassa
- Tulomuuttajien määrä hienoisessa nousussa

Ikäihmisten palvelut toimivat hyvin - Säännöllisen kunnallisen kotihoidon piirissä (yli 75%) on paljon. Omaishoidon tuen piirissä olevien ikäihmisten määrä on kasvussa. Apua ja tukea kotona asumiseen on tarjolla.

TEAvisari:

- Kuntajohto seuraa säännöllisesti asukkaiden hyvinvoinnin ja terveydentilaa ja raportoi näistä
- Perusopetuksessa henkilöstömitoitus hyvällä tasolla
- Kulttuuri- ja liikuntapuolella vahvuutena erityisesti voimavarat - henkilöstöresurssi kiitettävällä tasolla

Varhaiskasvatukseen osallistutaan aktiivisesti

Lastenneuvolapalvelut ovat toteutuneet hyvin, 4-vuotiaiden laajan terveystarkastuksen peittävyys on erittäin hyvä (70%)

Harva 8. ja 9. luokkalainen on ollut huolissaan mielialastaan kuluneen 12 kk aikana ja nuoret ovat tyytyväisiä elämäänsä tällä hetkellä.

8. ja 9. -luokan oppilaat nukkuvat arkisin riittävästi (harva nukkuu alle 8 h)

HYTE -kerroin (€/asukas) vuonna 2021 suurin vertailukuntiin nähden (18,60€/asukas) -> tulorahoituksena tarkoittaisi 28 000 €.
KERTOIMEEN PYSTYY VAIKUTTAMAAN KUNNAN OMALLA TYÖLLÄ!

4. ja 5. luokkalaiset pitävät koulunkäynnistä keskimääräistä enemmän

8. ja 9. luokkalaiset kokevat saavansa opettajalta välittävää ja oikeudenmukaista kohtelua keskimääräistä enemmän

4. ja 5. luokkalaiset liikkuvat keskimääräistä enemmän liikuntasuosituksen mukaisesti (yli 1h/päivässä)

Toimiva
Tervo

Huolenaiheet tilastojen valossa

- Lainakanta on nousussa
- Demografinen huoltosuhde on korkea ja edelleen noususuuntainen
- Väestöennuste on laskeva
- Työttömien määrä korkea (10,4%) nuorisotyöttömien määrä kasvussa.

Täyttä kansaneläkettä saavia on paljon.

Ikääntyneiden määrä on suuri ja syntyvyys on laskussa. Palvelutarve lisääntyy jatkuvasti.

Lastensuojelun avohuollon asiakkuudet ovat nousussa, vaikkakin lastensuojeluilmoitusten määrä on laskenut tasaisesti.

Perusterveydenhuollon lääkärikäyntien määrä TYÖIKÄISTEN tuki-, liikuntaelin- ja sidekudossairauksien sekä mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi. työkyvyttömyyseläkettä saavien osuus on suuri.

Mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saavien osuus on nousussa. Kaiken kaikkiaan työikäisten sairastavuus on suurta.

Sekä ala- että yläkoululaisten ikäryhmissä on huolestuttavaa, että lapset ja nuoret eivät syö aamupalaa joka arkiamu

Lasten ja nuorten ylipaino yleistyy joka ikäryhmässä. Erityisesti yläkouluikäisten ylipaino merkittävästi Pohjois-Savon keskiarvoa yleisempää.

TEAvisari:

- Perusterveydenhuollon terveydenedistämisasiivisuudessa tulisi kehittää seurantaa ja tarveanalyysiä eli vuosittain raportoida ikä- ja sukupuoliryhmittäin luottamushenkilöille suun terveydentilasta, tupakoinnista, ylipainosta, päihdehaittojen kehityksestä sekä masennuksen yleisyydestä

8. ja 9. luokkalaiset pitävät koulunkäynnistä keskimääräistä vähemmän

41% :lla on vaikeuksia oppimistaidoissa (8. ja 9. luokkalaiset)

8. Ja 9. luokkalaiset liikkuvat keskimääräistä vähemmän (liikuntasuositus yli 1h/päivässä)

Hampaiden harjaus harvemmin kuin kahdesti päivässä on keskiarvoa heikompaa sekä ala- että yläkoululaisilla

Toimiva
Tervo

Johtopäätökset ja toimenpide-ehdotukset

Hyvinvoinnin ja terveydenedistämistyön pohjalla vahvuutena hyvin toimivat peruspalvelut

- ▶ Lasten ja nuorten palvelut (varhaiskasvatus, perusopetus, nuorisotoimi)
- ▶ Ikäihmisten palvelut
- ▶ Monipuoliset kirjasto- ja kulttuuripalvelut
- ▶ Liikunta-alueiden ylläpito
- ▶ Aktiivinen seura- ja yhdistystoiminta

Haasteet

- ▶ Niukahkot ja usein vaihtuneet henkilöresurssit
- ▶ Systemaattisen työskentelytavan juurtumattomuus
- ▶ Konkreettisten toimintojen dokumentointi, seuranta ja arviointi

Tavoitetila

- ▶ Kumppanuuden vahvistaminen eri toimijoiden välillä hyvinvoinnin ja terveydenedistämistyön vahvistamiseksi
- ▶ Resurssien ja vahvuuksien yhdistäminen, yhteistyön lisääminen
- ▶ Hyvinvoinnin ja terveydenedistämistyössä on roolinsa
 - ▶ Kunnan eri toimijoilla
 - ▶ Järjestöillä ja yhdistyksillä
 - ▶ Seurakunnalla
 - ▶ Vapaaehtoisilla
 - ▶ Jokaisella kuntalaisella itsellään

OSA II HYVINVOINTISUUNNITELMA VALTUUSTOKAUDELLE 2021 - 2025

6. Kuntastrategian painopisteet ja linjaukset

Tervon kuntastrategia uusittiin syksyn 2022 aikana. Uusi kuntastrategia on laadittu vuosille 2023-2025. Kuntastrategian lähtökohtana on hyvä asuinkunta kaikenikäisille.

Tervon strategia 2023-2025

ihan terwoo

Hyvä asuinkunta kaikenikäisille

Itsenäisyys
Yhteistyö ja verkostoituminen
Tervolaisten tarpeet ohjaavat kunnan toimintaa

Terve talous
Kevyt ja tehokas
Toimiva ja kustannustehokas palveluhankinta

Luonto
Kestävä kehitys ja luonnon kestävä käyttö
Uusiutuvat energiamuodot

Työ ja yrittäjäyys
Monipuolinen palvelurakenne
Matkailu
Työvoimapolitiittinen vaikuttaminen

- **Itsenäisyys**

- Yhteistyö ja verkostoituminen – palveluiden järjestämisessä Tervon kunta hyödyntää jatkossakin yhteistyötä eri viranomaisten ja naapurikuntien kanssa. Yhteistyötä tehdään myös eri kansalaisjärjestöjen ja yhdistysten kanssa.
- Tervolaisten tarpeet ohjaavat kunnan toimintaa – Kunnan päätöksenteossa huomioidaan kuntalaisten tarpeet. Tervon kunta on tervolaisia varten, ja kunnan toiminnot järjestetään kuntalaisia ja kunnan elinvoimaisuutta ajatellen. Kunta toimii yhteistyössä tervolaisten, vapaa-ajan asukkaiden, alueen yrittäjien ja yhdistysten kanssa.

- **Terve talous**

- Kevyt ja tehokas – Tervon kunta pyrkii taloudellisesti kestäviin ja kustannustehokkaisiin ratkaisuihin. Kunta järjestää toimintansa kustannuksia koskevan tiedon ja tiedolla johtamisen varaan. Kunnan organisaatio on matala ja palvelukykyinen.
- Toimiva ja kustannustehokas palveluhankinta – Ulkoistettujen palvelujen tulee olla laadukkaita ja toimivia. Ulkoistaminen tehdään tiedolla johtamisen periaatteita noudattaen, ja yhteistyö erilaisten toimittajaorganisaatioiden kanssa on sujuvaa. Palveluiden järjestämisessä pyritään aina kustannustehokkaisiin ratkaisuihin, olipa kyseessä hankintojen kilpailuttaminen, konserniyhtiöiden toiminta tai oma palvelutuotanto.

- **Luonto**

- Kestävä kehitys ja luonnon kestävä käyttö – Tervon kunta tunnetaan puhtaista vesistöistä sekä kauniista luonnosta. Kestävä kehitys ja luontoarvot ovat kunnalle voimavara. Päätöksenteossa huomioidaan ympäristönäkökohdat sekä luonnon monimuotoisuus.
- Uusiutuvat energiamuodot – Tervon kunta huomioi energiavalinnoissaan uusiutuvat energiamuodot. Kunta on osaltaan avoin erilaisille uusiutuvien energiamuotojen toteuttamishankkeille.

- **Työ ja yrittäjyys**

- Monimuotoinen palvelurakenne – Tervon kunta tekee toimivaa alueellista elinkeinopolitiikkaa ja huomioi päätöksenteossaan alueellisen työllisyystilanteen, työvoiman saatavuuden ja työnantajien tarpeet. Tervon kunnan alueella on monipuolinen yritys kenttä ja palvelurakenne, joka tukee alueen elinvoimaisuutta.
- Matkailu – Tervo tunnetaan matkailusta ja kauniista luonnosta. Tervon kunta tukee toimillaan matkailuelinkeinojen vahvistumista ja kehittymistä. Kunta pyrkii luomaan positiivista kuntakuvaa Tervon matkailun kannalta tärkeissä kohderyhmissä.
- Työvoimapolitiittinen vaikuttaminen – Paikallisen elinkeinorakenteen ja yritysten tuntemus on kunnan vahvuus. Tervon kunta tekee yhteistyötä viranomaisten ja työmarkkinoiden kanssa sekä vaikuttaa alueen työvoimapolitiikkaan.

7. Hyvinvointisuunnitelma 2021-2025

1. PAINOPISTE: TERVEELLISET ELINTAVAT

TAVOITTEET	TOIMENPITEET TAVOITTEIDEN TOTEUTUMISEKSI	VASTUUTAHOT	ARVIOINTI
Koululaiset syövät aamupalan arkaamuisin	-Aamupalan merkityksen huomioiminen -Vaikuttaminen koteihin -Tiedottaminen	Opetushenkilöstö Ruokapalvelu Kouluterveydenhuolto Johtoryhmä	Kouluterveyskysely: Ei syö aamupalaa joka arkaamu
Asukkaat liikkuvat liikuntasuosituksen mukaisesti	-Vaikuttavien menetelmien käyttö: Neuvokas perhe (neuvola), Ilo Kasvaa Liikkuen (varhaiskasvatus), Liikkuva Koulu (perusopetus) -Kehitetään liikuntaneuvontaa vähän liikkuville työikäisille -Ikäihmisten toiminta -Laadukkaiden lähiliikunta- paikkojen ylläpito -Monipuolisten liikuntaharrastusten jatkuminen -Lisätään harrastusvälineiden saatavuutta kirjastosta -Liikuntaa tukevan toiminnan kohdentamisen tehostaminen päätöksenteossa -Liikunta-aktiivisuuden vuosittainen raportointi	Neuvola Varhaiskasvatus Perusopetus Liikunta- ja nuorisopalvelut Kirjasto- ja kulttuuripalvelut Järjestöt/yhdistykset Kansalaisopisto Johtoryhmä Lautakunnat, kunnanhallitus	Kouluterveyskysely: Vähintään tunnin päivässä liikkuvat TEA-viisari: Lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuutta raportoidaan vuosittain kunnan hyvinvointikertomuksessa ETK: Tuki- ja liikuntaelin- sekä sidekudossairauksien vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat, % 16.-64 -vuotiaista
Lasten ja nuorten ylipainon vähentäminen	-Elintapaohjaus -Neuvokas perhe -Ruokailutottumuksiin vaikuttaminen (säännöllinen ateriaritmi, aamupalan merkitys, terveellinen ruokavalio), varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen ruokakasvatus -Liikutaan suosituksen mukaisesti -Toimenpiteiden aloittaminen jo neuvolassa -Painopolku /KYS	Neuvola Kouluterveydenhuolto Varhaiskasvatus Opetushenkilöstö Huoltajat Järjestöt/yhdistykset Johtoryhmä	Ylipaino, % 2-6v. (FinLapset) Kouluterveyskysely: Ylipaino, osuus 8. ja 9.luokan oppilaista Kokee terveydentilansa keskimertaiseksi tai huonoksi, osuus 8. ja 9.luokan oppilaista
Suun terveydestä huolehtiminen	-Säännöllinen hampaiden harjaus kahdesti päivässä; vaikuttaminen lapsiin ja vanhempiin (vanhempainillat, neuvolakäynnit, sähköinen tiedotus) -Suun terveyden kannalta terveellisten valintojen suosiminen (vähemmän sokeria)	Suun terveydenhuollon henkilöstö Kouluterveydenhuolto Huoltajat Lasten ja nuorten kanssa työskentelevät tahot (varhaiskasvatus, perusopetus, yhdistykset, seurakunta)	Kouluterveyskysely: Hampaiden harjaus harvemmin kuin kahdesti päivässä, osuus 4. ja 5. luokan sekä 8. ja 9. luokan oppilaista TEAViisari perusterveydenhuolto: Suun terveydentilan vuosittainen seuranta

2. PAINOPISTE: MIELEN HYVINVOINTI

TAVOITTEET	TOIMENPITEET TAVOITTEIDEN TOTEUTUMISEKSI	VASTUUTAHOT	ARVIOINTI
Lasten ja perheiden hyvinvoinnin tukeminen ja syrjäytymisen ehkäiseminen	-Perhekeskusmallin mukaisen kohtaamispaikkojen mahdollistaminen -Järjestöjen ja yhdistysten sekä seurakunnan osallistaminen, toimintaedellytysten mahdollistaminen	Sosiaali- ja terveysterveystoimet Varhaiskasvatus Järjestöt/yhdistykset Seurakunta Lautakunnat, kunnanhallitus	Lastensuojelun avohuollon asiakkuudet Lastensuojeluasiakkuudet/huostaanotot Kyselyt Kouluterveyskysely: Mieli-alaan liittyviä ongelmia 2 vkon aikana (4.-5. luokka)
Nuorten mielen hyvinvoinnin tukeminen	-Laadukkaat ja riittävät opiskeluhoitopalvelut -Riittävä oppimisen tuki -Monialainen yhteistyö nuorten palveluiden ja harrastustoiminnan mahdollistamiseksi -Osallisuuden vahvistaminen	Sosiaali- ja terveysterveystoimet Perusopetus / oppilashuolto Nuorisotoimi Seurakunta Järjestöt/yhdistykset Nuorisovaltuusto	Lastensuojelun avohuollon asiakkuudet Lastensuojeluasiakkuudet/huostaanotot Opiskeluhoollon laatuarvioinnit, toteutuneiden toimenpiteiden kirjaukset Kouluterveyskysely: Käynyt koulukuraattorilla lukuvuoden aikana; Ollut huolissaan mielialastaan kuluneen 12kk aikana TEAViisari perusterveydenhuolto: Mielen terveysongelmien ehkäisy ja hoito
Työikäisten mielen terveysperusteisesti sairauspäivärahaa saavien osuus pienenee	-MTEA -aikuisen mielen terveyden ensiapu käytössä -Masennusseula (BDI) aikuisille perusterveydenhuollossa käytössä -Työttömien terveystarkastukset	Perusterveydenhuolto Työterveyshuolto Mielen terveysneuvola	Kela: Mielen terveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneet 25-64 -vuotiaat TEAViisari perusterveydenhuolto: Mielen terveysongelmien ehkäisy ja hoito Terveysterveystoimet: MTEA / BDI käyttö
Työikäisten mielen hyvinvoinnin tukeminen	-Liikunta, yhteisöllisyys, kulttuuri -Työllistämistoimenpiteet	Järjestöt/yhdistykset Mieliteko -hanke TE-palvelut Kunnan eri toimialat	TEAViisari perusterveydenhuolto: Mielen terveysongelmien ehkäisy ja hoito Kyselyt kuntalaisille ja ammattilaisille

3. PAINOPISTE: OSALLISUUS

TAVOITTEET	TOIMENPITEET TAVOITTEIDEN TOTEUTUMISEKSI	VASTUUTAHOT	ARVIOINTI
Kuntalaisten osallistuminen ja vaikuttaminen Päätöksentekoon vaikuttaminen	-Asukasraadit -Kuntalaisfoorumit -Kumppanuuspöydät -Osallisuusmenetelmät -Kyselyt -Kuntalaisaloitteet -Päätös EVAn käyttöönnotosta ja kirjallinen toimintaohje -Oppilaiden ja huoltajien osallistaminen perusopetuksessa	Viranhaltijat Vanhus- ja vammaisneuvosto Nuorisovaltuusto Luottamustoimijat Lautakunnat, kunnanhallitus	TEAViisari kuntajohto: Osallisuus ja palveluiden suunnittelu TEAViisari kuntajohto, kulttuuri, liikunta, perusterveydenhuolto: Ennakkovaikutusten arviointi käytössä TEAViisari perusopetus: Oppilaiden ja huoltajien osallisuus
Järjestöyhteistyö ja muiden toimijoiden yhteistyön tiivistäminen	-Järjestötapaamiset -Sr-k-yhteistyö -Säännölliset tapaamiset, vuoropuhelun lisääminen	Järjestökoordinaattori Hyte-yhdyshenkilö	TEAViisari liikunta: Kunta kutsuu säännöllisesti koolle liikuntaseurojen ja yhdistysten yhteiskokouksen Järjestökysely
Asukas- ja kansalaistoiminnan edellytysten parantaminen, aktiivinen yhteisöllisyys	-Kohtaamispaikat -Vapaaehtoistoiminta -Asukasraadit -Tilojen käyttö, avustukset -Tapahtumat	Nuorisovaltuusto Vanhus- ja vammaisneuvosto Järjestöt ja yhdistykset Toimialojen vastuuhenkilöt Johtoryhmä Lautakunnat, kunnanhallitus	TEAViisari kuntajohto: Avustukset € / asukas Tilojen käyttö
Yrittäjien toimintaedellytysten mahdollistaminen ja tukeminen	-Yrittäjien ja kunnan yhteistyö	Kunnanjohtaja SavoGrown elinvoimatyö Kunnanhallitus	Tilastokeskus: Aloittaneet ja lopettaneet yritykset, yritysten lukumäärän muutos SavoGrown tilastot

4. PAINOPISTE: ARJEN TURVALLISUUS

TAVOITTEET	TOIMENPITEET TAVOITTEIDEN TOTEUTUMISEKSI	VASTUUTAHOT	ARVIOINTI
Ympäristö on terveellinen ja turvallinen	-Riittävä teiden puhtaanapito ja hiekoitus -Liikenneväylät ja pyörätiet -Asiointireittien kunnossapito -Koulukuljetus -Iäkkäiden kodin turvallisuus -Yleinen ennaltaehkäisy ja valvontatyö, valvonnan kohdentaminen	Palveluyhtiö Viisarit Perusopetus Sosiaalityö Pelastuslaitos Johtoryhmä Järjestöt ja yhdistykset	Tehdyt toimenpiteet Onnettomuustilastot / Poliisi, Liikenneturva
Päihteidenkäytön ennaltaehkäisy, päihteidenkäytön vähentäminen	-Ennaltaehkäisevä päihdetyö -Puheeksiotto	Perusopetus Nuorisotoimi Etsivä nuorisotyö Järjestöt ja yhdistykset Johtoryhmä	Kouluterveyskysely: Päihteiden kokeilu ja käyttö Poliisin tilastot / päihteet ja rikokset
Turvataito-osaamisen lisääminen	-Lasten ja nuorten turvataitokasvatus hyväksikäytön ja häirinnän vähentämiseksi	Perusopetus Nuorisotoimi Järjestöt ja yhdistykset	Kouluterveyskysely: Kasvuympäristön turvallisuus
Kunnan päiväkotit ja koulut ovat terveellisiä ja turvallisia oppimisympäristöjä	-Uusien tilojen rakentamisessa ja peruskorjauksessa kiinnitetään erityistä huomiota rakennusten terveellisyyteen (sisäilma) -Säännölliset tarkastukset toteutuvat suunnitellusti	Sivistystoimen hallinto Ympäristöterveys Kouluterveydenhuolto Johtoryhmä Luottamushenkilöt	Laaditut raportit Suositellut toimenpiteet tehty TEAViisari perusopetus: Kouluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden ja hyvinvoinnin tarkastus

OSA III VALTUUSTOKÄSITTELY

8. Suunnitelman laatijat

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä Tervon kunnassa vastaa kunnan johtoryhmä. Johtoryhmän jäsenet ovat kunnanjohtaja Lari Tiikasalo, hallintopäällikkö Tiina Pietiläinen, rakennustarkastaja Jukka Korhonen, ympäristöterveysjohtaja Maija Lehtonen sekä vs.perusturvajohtaja, sivistystoimesta vastaava Mari Jalava, joka toimii myös Tervon kunnan hyte-yhdyshenkilönä.

Laajan hyvinvointisuunnitelman raportti- ja suunnitelmaosion laatimisessa suurena apuna on ollut myös Pohjois-Savon sairaanhoitopiirin HYTE -tiimin hyvinvointikoordinaattori Säde Rytönen. Valtuustokauden 2021-2025 suunnitelmaa on laadittu myös yhteistyössä tervolaisten järjestöjen ja yhdistysten kanssa.

9. Suunnitelman hyväksyminen

Sivistyslautakunta **12.10.2022**

Kunnanhallitus **1.11.2022**

Kunnanvaltuusto **14.11.2022**